

TANGSA NAGA Heart Book

THE HEART OF MAN

COPYRIGHT
ISBN 978 - 1 - 920322 - 90 - 8

E-MAIL: info@angp.co.za
ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS
Posbus 2191, PRETORIA, 0001, R.S.A.

(A Gospel Literature Mission financed by donations)
(Reg. No. 1961/001798/08)

MAIQSE TSANTSII
RIIMAKLA
WENYI TSANTSII CHAMNI
(Shiiton Sumla Manphan Roqshi)

Ara lakdapse arka Phrans mung na rawii 1732 na atiidongpha. Kra Aphrika mung na mission jaqsham na lang miitu Rev. J.R. Gschwend raq rawii 1929 na tru waiq nongto. Kiimaq kra jai miishe kle nongto, raüta kra kopy arang na All Nations Gospel Publishers raq maiqphan bom thun 250 miishe kletto. Raüta tsangshiq raq ümchaü na saüli maiq mung 127 na pheakuqtlo. Maiq phan wiita bom na, ajong aran phan wiita ma kiimaq phanrap shiikea (dhorom) lamphanti ka ara lakdapse ariiraq Shiikeawe tengteng tsütsa tsaühea sitlaq kra sum teiwantlo. Arka shammiwe Ejekiel raq Khristo misaühoshaq na rawii 586 mishaq na akha ngutaq, "Ngi raq namshiq ma tsantsii anye she mikuqha kiimaq khutsai min anye she mikuqha... Namshiq ka isengi ma mijahan Ngi ka namshiq Shiikeawe miraq," (Eje 36:26-28) kriishe sap wantlo.

MAIQSE TSANTSII

SHIIKEAWE NOQKUJAM RIIMAKLA THAWE MINSHIIQ CHANG KHOK (1 Jhn 3:4-10)

Ümniiraq ara lakdapse ara phat tlaü na, arka chamni ashi na ümsham liitlaü ikha nguta ümshan na tiimashat maq phat laq. Ümniika Phungmaiqse riikaü lo, jurwa Khristo ma kammak riimakla kamasham na achhan riiwanti miraq, kra nguraü min ümniiraq ümshantsii ka Shiikeawe raq jamkho chhitlaq kiikha maiqmii raq michhi haü. "Ngi riika maiqse raq shintlaq kiikha shin mang. Maiqse riika maiq ka ashram ari

na liitlo. Shatmaq ngi riika atsantsii na liitiikang” (1 Sa 16:7). Shiikeawe raq nashiq ka nashiq jamkho sitiikai kiihka liitlo.

Thawe (Soitan) ka arot chongti ma akaü awejong. Apaiq ka ranyaq hokham se. Kiimaq ara mangjong hiq arma phrakaü. Apaiq ka rawulam rase ikha tiimiikhiiq raüta maiq jechakre maiqwere ka lamjiq nü na shunsheahotlo. Ümchaü pat niimin, man na richü pat na ikha, maiq arot kiimwebi pahea asi. Tsangshiq ka Khristo kiimwebi jatiikai nguta tiibaingetlo. Arka awang rai chang jam min ahü. Jamkhano ngukla Thawe (Soitan) apaiq kli rawulam rase ikha tiibaingetlo (2 Ko 11:1314). Thawe ka ara mangjong hiq phrakaü raq, maiqse ka ranyaq mong na thütlo. Kra ningkhan Shiikeawe raq tsangshiq lungwiitlaq kra chhiphaq mak sitlo. Riimakla Jesuq ka tsangshiq tiichhii wan miitu tsaito nguta sapmak sitlo (2 Ko 4:4). Ngarai maiqse tlotli kiimaq juwa kammakti thun tlotli ka wenyi na amaa sitlo. Kiimaq Shiikeawe sapmak makchuk. Tsangshiq ka ara mangjong hiq na siti abi thawe wokhong na sitlo (Eph 2:1-2). Tsangshiq mak ka phanshi ra laa maq jiimin tiipiiqkehü miika, tsangshiq ka amokaiwi she miqtoshe pattup pat-sa athen wan lam na kihotlo ngutiika sapmak. Maiq jurwa, “Ngi ka jangshi min ngarai tang mang we” nguta tiingotlaq, kriiwe ka maiqmii kli tlaophaqtlo.

Jamkhano ngukla, “Shiikeawe Se saükitaq arka, ara chongtiikai thawe raq ngarai jaqsham miitu mintin ningkun tu rüm tlaq, kra arang chong maq babaiq kai kito” (1 Jhn 3:8). “Arningkhan, namshiq ka Shiikeawe wokhong na sanglili maq, ahea wiq maq si ronglaq. Lanta Shiikeawe wokhong maq thawe ka, along lanta jobaiq ronglaq. Kra riihan jiika, apaiq ka namshiq tho wa aju she mirho. Arkha maq, namshiq ka Shiikeawe wokhong na nyap wan tlo ronglaq. Raüla apaiq raq namshiq ka awokhong na mitiisi” (Jak 4:7-8).

Ümniiraq ara lakdap ara phattläü kra mren kiimaq arwa sumla thun kra shri ra tiitsang liittläü na, ümniiraq ümtsantsii sumla kra michhihaü. Shiikeawe wani raq tiichhikuqtlaq kra ümtsantsii rong arai jamkho sitlaq kra ümniiraq michhihaü. Ümngarai phong ka as idea nguta tiingotlo. Kiimaq kra ngarai thun ka ahü nguta naqkhiikiq. Jamkhano ngukla Shiikeawe bomtsi na akha chongtlo, “Nashiq raq nashiq ngarai ahü nguta tiingohai jiila, nashiq raq maiqmii kli mitlaophaq rong i. Kiimaq nashiq tiingo tiikai ka tengmak. Shatmaq nashiq raq nashiq ngarai thun ka Shiikeawe man na atiidi riihaila, apaiq raq nashiq ngarai thun ka adii mirkuq. Raüta nashiq ka nashiq ashut jaqsham tiikai kriiwa atiisii mirkuq” (1 Jhn 1:1-10). “Jesuq tiijai raq nashiq ka phanrap ngarai wa tiisii hekuq tlo.”

Ümniika Thawe wokhong na sitläü, riimkla Shiikeawe wokhong na sitläü. Ümniika ngarai dise riimakla Shiikeawe jaqshise. Ngarai raq ümrilung ka pengtlaq jiila, kriika ahü nguta naq tiidam paükiq. Shatmaq Shiikeawe man na aho anyi riilaq. Apaiq raq ümniika Jesup Khristo pum lümaq mitiichhiikuq. Apaiq ka ara mangjong hiq na ngarai maiqsetiim chhiikai kito Thawe ningkung nashiq dü na sitlaq kra tiibunbaiqkai kito. Apaiq ka nashiq Chhiiti. Ümniika asii Shiikeawe raq wiita apaü raüta athü thun kra saptiwe man na sitläü. Apaü riilaüta thütlaü ümtiima tsantsii thun kra kiimaq ümrilung na phanrap klotläü thun kra saptiwe. Shiikeawe maklii wa ümkhum kra kiimaq ümjaqsham thun kriika ümkhiiritimin paülot maü. Jamkhano ngukla, “Shiikeawe raq nashiq nilok ka phangsangto. Apaiq raq taimak shea miraq? Apaiq raq nashiq makpo phangsangto. Apaiq raq chhimak shea miraq?” (Sho 94:9). “Tatiwe raq mangjong tlotli ka tro tri raüta kheshat liitlo. Raüta ju tsantsii wa apaiq rai tiipum wantlii maq sitlaq kriiti ma ningkun shoqke miitu khekham sitlo” (2 Ka 16:9).

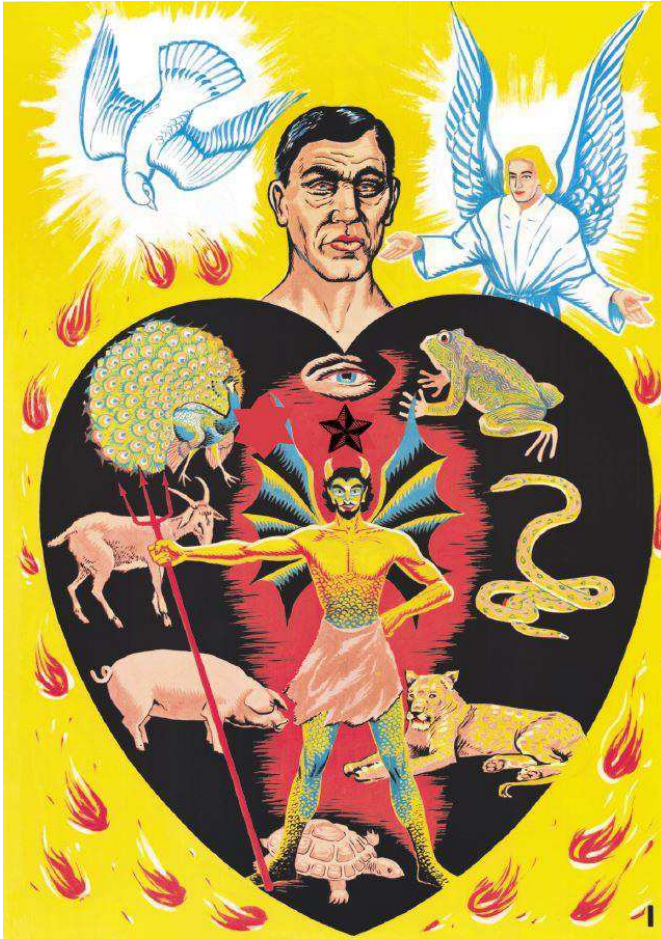
“Apaiq raq maiqse kiimwiiq aweatek ka liishat riitlo. Shiikeawe makki wa ngarai maiqse tiipaü kai chang ka ranyaq pinthum nguraü min tiipaü lot mak” (Job 34:21-22).

“Shatmaq, Jesuq riika tsangshiq ma kam mak riito. Jamkhano ngukla, apaiq riika tsangshiq tsantsii ka kunli asap” (Jhn 2:24).

Arningkhan na, “Peohea she ngarai thun diikejeti ma, ashut mra thun diikejeti ma. Peohea she Tatiwe raq shut laü nguta kha nyan makti ma, kiimaq tlotli laopha kharü wa wase jawanti ma” (Sho 32:1-2).

1. NGARAI MAIQSE TSANTSII

Ara sumla niika maiqse mungkanngam tsii rümti, ngarai maiqse maiqwe lo jechaklo kra tsii Asii Lakdap na ngarai maiqse nguta chongtlaq kra riito. Kra ngonang ka juwa ara abi mangjong hiq tsantsii ramho raq jamshatlaq kriiti ka ngutlo.

Kiimaq joli hanngam ramho kharü raq khatlaq kiimaq maiqse hanngam ramho raq jamshatlaqti kra chongtlo. Ahata riikkaqli Shiikeawe raq chhitlaq tsantsii sumla. Amak ka khang mak, makshii jaqshii tiichhitlaq kriika chechok tsampiiti (Tak 23:29-33) na chongtlaq kra chongtlo. Kiijaq chongtlo, “Agam agu siti ka juwa? Ahan anyi siti ka juwa? Tatso wiinyi siti ka juwa? Abot atsaü wali ka juwa? Akhum na ami atsi tamli ka juwa? Makshii jaqshii siti ka juwa? Kriika rawa minru, chebak nyangti, chenye nyang wan ruqti riito. Chekok shiiroro kra chhilaüta, kok na achhai lüplüp kra chhi laüta, kra nyang raüla rot na, nyeajokjok hea asum wiq, kra tei laüta, ümniika che ma naq tlaokiq. Anap ranap niika, paü raq athaü ikha, atsi she mirhaü. Ümmak na phan phan mitijiki, ümtsiimin tsang mak miraq; bom min samhea bomtsü maü miraq.”

Ara sumla na khupo takiq na, maiqse tsan mong niika phanrap phanii ngam angiq kong pahea asi tiichhitlo. Kra sumla thun kriika maiqse tsan mong na phanrap phanii ngarai phong sitlaq kra chongtlo. Maiqse tsan mong ka anyungchong kiimaq ngarai phong kra tai tho raüta tijonglu chang ba. Shiikeawe raq nashiq ma chongtlo, apaiq shammiwe Jeremia nübok maq, “Maiqse tsantsii ka juro mikhon lot? Atinkhan laopha pinthum ka ahü; Arka ahealot chang riimak tsihea” (Jer 17:9).

Arka Jesuq apaiq riimin tengtodea nguta akha chongtlo, “Maiqse tsan mong wa dong tlaq kra raq, maiqse tsantsii tiishe shitlo. Maiqse tsan mong na sethoq ja, abi tiima, ahuk ja, maiqtsea maiqta tiima, maiqchak rai sra, sükha tsii, kiimaq ahin abi tiima tsantsii rümtlaq thun kra; lapha tsii, raweahü hon aja, makshu rashe tsii, maiq chongsea, ashkong tsii, kiimaq ngila sang jasha rong arai siwan tlaq kra; arthun chong kai abi hon atsii ahata, maiqse tsan mong wa adong. Kiimaq maiqse tsan mong wa, arthun tiima tsantsii dong tlaq, ara raq tiina, apaiq tsan tsii ka tiishe shitlaq” (Mak 7:20-23).

1. WUDONG SUMLA : Wudong shamhea ka wiitarü raq shomratlo. Shatmaq arjaq maiqse tsan mong na wudong sumla kriika, ashkong ngarai kra chongtlo. Lusiphar ka akhing ashi na Shiikeawe raq akhek atiitsang rase nguta ashong. Apaiq ka rawü rase nguta sito. Apaiq ka ajong ngacho na atiinga wa, apaiq ashkong khana ajo riibaiqto. Kiimaq apaiq ka Shiikeawe rai wesang miishe jakito. Raüta apaiq ka thawe miishe jakito (Isa 14:9-17; Eje 28:12-17).

Ashkong tsii ka wamungtan nyungchong kriiwa saütlo. Raüta apaiq ka phan phan lamlu na tiichhitlo. Maiq wiijam ka tsangshiq chiithetsi ma shiikongtlo. Kiimaq tsangshiq ka lak apa atsinhai nguta shiikongtlo. Kiimaq athuk atsom miirii sam raüta tsangshiq khum ka maiqjea asi rash ra tiichhitlo. Kiimaq wan rang wiira laktum thun kra lak raüta, jaqsin thun kra pa raüta, jaqtop thun kra pa raüta tiitsam kamtlo. Arka Isia lakdap 3:16-24 na chongtlaq ikha shiikongtlo. Maiq wiijamti ka tsangtitiim mang, tsang mung mang, tsangshiq thung alai, atiitsaba atochang thun, kra chong raüta tiitsakitlo. Tsangshiq raq “Shiikeawe raq angiiim boqshatti ka athu riibaiqto” (1 Pe 5:5). “Shiikeawe raq ashkong tsii nai maiqmii kiidea ajong nguta tiimati ka asaisi riitlo” (Tak 8:13). “Shiikong tsantsii ka atsai lam sheati, khünga maklii ka adea wa chang thiikho theti” (Tak 16:18) nguta chongtlaq kra alaq riibaiqto.

2. CHHECHHI SUMLA : Chhechhi sumla ka hanngam ramho thun, sethoq ja ramho, maiqchak rai sra, kra chongtlo. Arjaq chongtlaq ngarai thun arka ümchaü pat na henghea she heng wanto. Shatmaq arka phangthum wan akhing she dea nguta nashiq raq sap wan chang sitlo. Arka Jesuq raq rawii 2000 mishaq na achonhthü kriishe dea kurai wanto nguta nashiq raq sap wan tiikai. Athum wan akhing na Sodom nai Gomora hiq na jamkho sitaq kiiikha miraq nguta chongto. Ara ngarai bu raq maiq ka jechakre

kiimaq maiqwere thun wiita jamsha wanto. Kriili min riimak, kamasham kechu maiqse jamkun kriimin wiita she nyam wanto. Kiimaq skul thun nai hostel thun min wiita she nyam wanto. Shatmaq ara ashut jaqsham arka ajeasi nguta ahü maq maiqse tsan mong na sinema lümaq, theater lümaq, naiqhü ma sumla thun ka lakdap thun na waiq raüta tiinyam wanto. Kiimaq laihein pahea lam lu maq arthun arma tiinyam wantlo. Shiikeawe raq arthun arka ngarai nguta liitlo. Shatmaq ümchaü pat wa maiqse riika arka ahea akhiidongdii nguta tiinyeabaiqtlo. Jetu jerobi ahing amun raq arka riikhaqli rilung lam nguta tiimatlo. Arthun ara sinema wa, kiimaq lakdap wa phat raüta, kiimaq laihein lamlu pahea maq, nyam wantlo. Arthun arka Shiikeawe raq ngarai thun nguta liitlo. Shatmaq atiisup na tsangshiq maiqmii kli thiikho bok na dea wantlo. Raüta jeasi ngaütlo kiimaq tiishudaqtlo. Sethoq jasha na riinyat riishat rilung, sinema na wiinumtibi thun ka jetu jerobi raq srea nolabi dea nguta liitlo. Awiinum chang khok thun, kriimin akhiinok sethoq jasha chang ba ma jatlo. Shiikeawe srea Joseph (Rap 39) na chongtlaq kra kiimaq ahinti thun rilung ka riikhaqli dea nguta tsangshiq rilung lam phanti maiq ka ahüshe. Julunok thatsang maiqse phan riimin jechak maiqrai srati ka lo maiqwe maiqchak rai srati ka atsea riibaiqtlo. Krai mren phangthum khapho ranaiq na tsangshiq ka rung na chap raüta nashiq phaqqhi pat maiqsetiim ma tsii tiichhike kiimaq nashiq tiishut wan michap wan. Shiikeawe raq nashiq ma sethoq ngarai rai naq tiitsa rongkiq nguta chongtlo. "Maiqse raq ahin ngarai tangtlaq kra riika akhum na kopwa mak. Shatmaq jurwa sethoq ngarai tangtlaq, kriiti riika apaiq maiqmii khum ka shiithen baiqtlo. Namshiq raq namkhum ka Shiikeawe raq namshiq ma akuq A sii Wenyi kra sichang jam ngo sap man shea? A sii Wenyi ka namshiq khum na sitlo. Namshiq khum ka namshiq rii riimak she. Shiikeawe rii she" (1 Ko 6:18-19). "Riita arkha maq jurwa maqmii khum Shiikeawe sichang shomjam kra shiithen baiqtlaq, Shiikeawe raq apaiq ka mishtenbaiq. Arka jamkhano chongtiikai ngukla Shiikeawe shomnoq wan chang shomjam ka asii. Kiimaq namshiq khum ka Shiikeawe shomjam" (1 Ko 3:17).

3. WAQ SUMLA : waq sumla riika cheropja nai shakaq tsii kra chongtlo. Arka nysamse ashe phan amakki na jamlai wa chhitlaq kra bakphaq wan ruqli, asii nai ashe ka ngumak phaqsigtlo. Akhiisii hali ngarai tsantsii riika ashe sheachong beaching bomtsi ka phaqsig wan ruqli. Kiimaq maklii na, sumla na, lakdap na ümchuwa akhiinok chhitlaq kra phaqsig wan ruqli riitlo. Maiqse khum kriika atra Shiikeawe si miitu shomjam ahai. Arka abi ati phaqsig raüta, kiimaq ashe rong arai maq, ngishup nyang ngu I, riimakla soka phaqq raüta, keani nyang raüta, kiimaq khum then chang tsig po thun kra phaqq raüta tiisheshi baiqtlo. Ngi shup nyang ja raq nai keani ja raq maiqwere thun ka pahea achong lot mai she ümtiikiimin chhimai wa kharü maq kha wanto. Shiikeawe ningkun miili akha ümkoq ümpahaq abi rong arai disekong ka wase ma mitiija wan lot. Kamasham maiqse nguta tiimatlaq maiq apako riika noqku jam mong miika ngishup ka nyang kham mak. Kriika Shiikeawe shummi ma mijaki. Shatmaq tsangshiq kriimin Shiikeawe noqku jam kriika akhiinok maiq nyiqti sang arma tiisheshi baiq miika khaiqkham mak she. Akha tsangshiq khum Shiikeawe shomjam kra tiishetlo. "Namshiq raq asaphan" nguta kiimwe Paul raq ngutlo, "Namshiq ka Shiikeawe shomjam, Shiikeawe Wenyi ka namshiq khum na sitlo. Kra ningkhan jurwa Shiikeawe shomjam ka tiithenbaiqtlaq, Shiikeawe raq apaiq ka mitiithenbaiq," (1 Ko 3:16-17; 1 Ko 6:18-19).

Shakaq maiqse ka maiqsai asi. Riimakla Shiikeawe makki na thiihü. Nashiq raq phaqsigtikakai kriika atra si miitu phaqsigtikakai. Nashiq atra sitiikai ka aphaqsea miitu ka riimak. Ramtsi ka tū adung aheawiq phan kra phaqsig laita wok ka tiiphe chang. Shatmaq sükha tsii ka wranaiqshe "kuqlaq! Kuqlaq!" nguta hoqsii ruqli hoqsii tlo.

Sükha tsii ka awok ümtiikiimin phemak phan. Ümtiikiimin awok ka ma mak phan. Tongshong Chü Thungtri maq, shakaqti nai cheropti ka long maq tiiqbaiq raüta tsatbaiqtlo" (Tri 21:18-21). "Chechok tsampiiti nai shakaqti raq miitsan mitum. Ranaiq rawa che nyang dungsea ngaseati ka, miitsantum raüta kheahü misi" (Tak 23:21). Tsan na tiitsang laq maiq weshi chiithewe, apaiq ka shakaq kiimaq apaiq ka sükha ramho diwe riito. Apaiq ka tsakitito. Raüta wamungtan na dea wan raüta pinthum chamchaotlo. Cherop ja ka abi pinthum nguta kriika achong kесеa chang min asi shea. Arka abi dea nguta shili shaqlaq chiiphü phü se maq liichang ka riimak. Shiikeawe raq apaiq bomtsi na khangri ri hea chongtlo, cheropti ka Shiikeawe mungtan na saülot mak. Bear ka dung riimak. Arka che tiina. Bear raq maiqse tsii tiiphentlo kiimaq khutsai tiibitlo. Krai mren bear nyangti ka angok angiwe ikha jaq shamtlo. Tsangshiq ka sethoq sepii ma jawantlo. Kiimaq weshi raq weshi ka tsattlo, raüta matwe ma jakitlo. Che nyang mak ngu räü ka kiikha matwe miika jamak chang wa. "Chechok tsampii jati ka, maiqjiq angi nola; cherop jati ka maiqjiq" (Tak 20:1).

Jurwa che henghea klotlaq, raüta shatlaq kriiti kiimin Shiikeawe maklii niika ashut sii. Jamkhano ngukla Shiikeawe raq akha ngutlo, "Namshiq ka miqlan she! Chekhap nolabi lei! Laohu longkhang ka riishot lantea baknyang lam miika nolabi haihü songhü kata!" (Isa 5:22). "Phiiptsi chang jo ümniima! ümniiraq ümmung tro na siti, maiqmung thun ka ümnsan khiq tsi ma, ji maq nishishi haihü wan laü. Laüta tiijea miisi

shummii wan laü. Cherop kong ikha tiija wan laüta, jea tiingaü wan laü!” (Hab 2:15). “Namshiq wiitarü raq ashut aphit maiqse ka Shiikeawe sengi ma jawan lot mak nguta chongtlaq kra asap han ahiq na. Namshiq raq maiqmii kli naq tlaophaq rongkiq. Maiq ümriiti riiwa sethoq jatlaq lo, sumla shomnoq tlaq lo, maiqchak maiqse rai kiicham tlaq lo, maiqwe nai maiqwe liipan na lo, jechak nai jechak liipan na lo, hi awaq ikha hai nga tlaq lo, jurwa ahuk arot ma ja tlaq lo, juwa shakaq ma ja tlaq lo, juwa cherop ma jatlaq lo, jurwa maiq chongsiq tlaq lo, jurwa alao riitlaq ara chongtiikai akhnok maiqse ka Shiikeawe sengi ma jalot mak” (1 Ko 6:9-10).

Nashiq hanngam ngarai phong ka atimochiikai chang riimak. Kra chongtiikai thun wa wiijam ka arthun ara: “Maiqse ngarai han-ngam raq, jamlai jaq wa sham tlaq, kriika archong sea rai ngori sha. Ra na tiiweshat. Sethoq sepil jasha, ashe ashi riinyat shat, kiimaq hihai waqhai maq singa tlaq, arthun ahata ngarai han-ngam jaqsham. Kiimaq, sumla noqpi wan, nai maiqwuq maiqlong jaqsham. Kiimaq, maiqse nai naiqse liipan na, wesang ralli ma riija wan. Raüta, riilong riiliiq miili siwan. Tsangshiq ka riishu riilii, akhiq abi, ngi nguli tiima tsii rüm tlaq thun kra. Tsangshiq liipan na, maiqmii wela jawan rang rang tsii, rümtlaq kra. Kiimaq, riitsea riitsiiq hon atsii kra. Tsangshiq ka makshu rashe miili sitlo. Kiimaq tsangshiq raq, phra sumla shomnoq tlaq poi akhing na, pinthum chepche tsampii raüta, kuku waqshii kong ikha, riinyat shat raüta sitlo. Kiimaq, ara chong wankai thun ara niq riri hali, ahin abi pahea jaqsham thun min asi, kra sham tlo. Ngi raq namshiq ma, man niimin tsii chongkuq kang. Kiimaq ümchaü min chongkup nong tiikang. Jurwa arthun ngarai ara tang raüta sitlaq, kriiti ka, Shiikeawe sengi ma jawan lot mak. Kiimaq, Shiikeawe mungtan na saüwan lot mak” (Gal 5:19-21). “Ümchaü sanha, cherop ma naq ja rongkiq she. Che riika namrilung kli mishthen baiq. Kra rii na, Asii Wenyi ma nam mongjii ka kunli tiima lantli si ronglaq” (Eph 5:18).

Jesug raq jurwa wenyi na kham nyangtsi tlaq kriiti ma akha hea wantlo, “Juwa kham nyangtsi, kriiti ka ngi phana warong ra. Lanta, ijaq wa kham ara nyangwa rongkiq” (Jhn 7:37-38). “Warong ra, loweatek khamnyangtsiti ... arjaq kham asi ! Warong ra, namshiq kampho ahütibi ... püwong ka ri lanta phaqaq ronglaq! Warong ra! Spiqtai nai minsäü pü ka ri lanta nyang ronglaq ... namshiq ma rihü maq kuqtlo !” (Isa 55:1). “Jurwa ngi raq akuqha kham nyangtlaq, kriiti ma kham nyangtsi ka dongmak she miraq. Ngi raq akuqha kham ka apaiq tsan mong na, tsitsü khamphok rai se miishe mija wan. Kiimaq apaiq ma pattup pat-sa rilung she mikuq” (Jhn 4:14).

4. KÜRI SUMLA : Kuri sumla riika roknin riishin, adam ajo maiqbom taimak kiimaq maiqwuq maiqlong kra chongtlo. Bom taimak kiqkhiiti ka maiqwuq maiqlong jaqsham ikha (1 Sa 15:23). “Roknin riishinti, jaqsham mak haiseati ka, maiqmii kli tsaiphaqtlo. Apaiq riika atsan na, phanrap phanrii alap wanro, kra tiimaseali sitlo” (Tak 21:25-26). Joshua raq Israilnok ma akha nguto, “Arjaq jamlai khephaq wa misihan! Kotsi tiido ronglaq! Walanta hiqshong ka jiiwantlo ronglaq” (Pho 18:9). Maiqse hanngam ka riininhea. Kiimaq Shiikeawe hupsam lap wan niika tiihit rot hea pinthum. Jesug raq nguto, “Namshiq ka kilü aranse kiimaq wawan miitu kai shiikut chaq wan ronglaq” (Luk 13:24). “Rittlaqti raq mihum” (Mot 7:8). “Ramungtan sham akai ka pinthum chiq are raq along aliqli tiichamchao wanto. Kiimaq jasam piqsiiti raq jiiwan miitu shiichaqtlo” (Mot 11:12).

Nashiq tiichhiiwan rilung miitu nai wenyi rilung miitu shili shaqlaq sitibi ka atisup na maiqmii wenyi ka pattup pat-sa tsailam na mikiho. Akha siraüla, achujaü ma adam miraq. Kiimaq Shiikeawe raq thütlaq tsaühea phan hupsam kra rit mai miraq. Kiimaq Shiikeawe raq apaiq chithehea kiqkham bomtsi thun kra taomai miraq. Akhla siraüla athenkai lam na mikiho. Ümtiikiwa Shiikeawe raq ümniirai riibom dam tlaq, ümtsantsii ka ümchaü ranaiq apaiq ma kuqlaq nguta thaü kiiphaüla, thawe riika anaptiq kuqlaq nguta ümniima michong. Riimakla, akhing aten ahea ranaiq niitiq kuqlaq nguta mitiishon. Kriika kiimhü, ümtiikiimin hongtha wa mak bom miraq. Krai mren ümniika ümkhum tiichhiiwanhü miili kiimaq Khristo ahü miili she mitsai haü. Shiikeawe raq ngutlo, “Namshiq raq Shiikeawe bom ka ümchaü ranaiq taihan jiila, namtitiim pat na ikha, nilan ma naqja rongkiq” (Hib 3:7-8). Maiq pahea wenyi na tsai wanto tsangshiq wenyi rilung tiichhiiwan ka akhing aten ahea ranaiq tiq nguta jai na hitbaiq wan lili raüta. Kriika tsangshiq raq humwan mak she riito. Anap ranaiq kriika ümnaq rii ka riimak.

Kuri raikhüwa asak thun kriika maiqwuq maiqlongti raq maiqwuq ma langtlo. Kiimaq arwa saptiikai, arka awuq along ma kamtsan tsii thü wan, jaqliiti ma kamwan. Riimakla awuq along ma kamwan bom kra chongtlo. Atra Shiikeawe ma kamwan la na arthun arma kamwan kra chongtlo. Arka akhek anaq maitai akhing na, kiimaq atsi asi akhing na, chamchao sangrai akhing na, kiimaq kiimhii maho maajü akhing na, nashiq raq Shiikeawe ma achu jaü laita sichang nguta chongtlo. Apaiq ka nashiq khrumke ma khekham sitlo. Kiim asi nai kiim ahü kriima kamsea nam miika Shiikeawe miili kamchang. Jamkhano ngukla,

“Tatiwe raq maiqse ka apaiq kai chang lam na shunsheahotlo” (Sho 37:23). “Ashi ra atsi asiti asi sha? Apaiq raq phungtuti maiqlare ka tiiheakai chang. Tsangshiq raq apaiq miitu achu mijaükuq kiimaq akhum na olip tel maq Tatiwe mang na minyat kuq. Ara kam raüta achu jaükuqtlag ariaraq atsi ka ahea mirki. Tatiwe raq apaiq thatsi ka mitiheakuq. Kiimaq apaiq raq ngarai thun tangtaq kriimin adii mirkuq. Kriikha maq namshiq ngarai thun ka weshi raq weshi ma diikuq ronglaq. Kiimaq weshi raq weshi miitu achu jaükuq ronglaq. Kra riihan jiila namshiq tsiisi kriimin mitihea kuq. Maiqshaqti raq achu ajaü ka ningkun ajong tiidoq ra miraq” (Jak 5:14-15). Shiikeawe raq Israilnok ma akha aming kuqto, “Ümsetiim ka wa berongwacha thun kiijaq honglu na take maimak. Kiimaq namshiq raq langlii min raa mak. Kiimaq atijishi kiimin liikai maimak. Kiimaq mintin klo min mainmak. Kiimaq teitlang kai min maimak. Kiimaq wulum rai riibom kai min maimak. Tatiwe üm Shiikeawe raq akhiinok maiqphai asi kloti ka pinthum tsaihaitlo. Kra ningkhan tiina namshiq raq hiqshong thun ka jiiwan tlan kra phan phan, apaiq raq kra maiq mung thun ka namshiq khaki naq wiita jobaiq wantlaq kra” (Tri 18:10-12). “Shatmaq (ramungtan) chela phai na ahangbaiq wanti maiqse thun kriika ajok aliiq kiimaq maaiqwuq maiqlongti, sethoq sepii jawanti, kiimaq showe lumwe ma jawanti, sumla phra noqti, kiimaq abom asa na kiimaq jaqsham kaiwaa na arot akiqti bi thun ka miraq” (Atii 22:15).

“Wulum rai bom riichong raüta tsii chongketi pha na namshiq ka langtlii kai naqki rongkiq. Namshiq raq kra klo hanla, namshiq ka ashe apii maiqse miishe jijaki han. Ngi ka Tatiwe namshiq Shiikeawe” (Lew 19:31). “Shatmaq maiq raq namshiq ka maiqjaq liitibi kiimaq wulum rai riibomti tha shammibi raq thatam raüta riisham bom chongtlaq kriiti phana riisham bom tiwaikai mitiiki kiiphanjo. Tsangshiq raq, ‘Maiqse ngutlaq ka tewe shammibi nai peta loqliibi pha niika kaichang dongdii. Raüta maiqse atrati miitu ngi bomchong kriika taichang’ nguta mingü” (Isa 8:19-20).

Ümniiraq ara lakdap se ara phattlaü na, Shiikeawe ka ümniirai riibomtlojo. Ümniika üm ngarai mong wa jang wan tlo laq. Kiimaq ümrilung ka Apaiq ma kiinong kuqlaq nguta heatlo. Shatmaq küri wenyi ümtsän mong na sitlaq kra riika, ümniima ümrilung ka ümchaü naq kiinong kuq kiq shaq nguta phanrap phanrii lam tiichhikuq raüta tiikhing baiq tantlo. Kiimaq ümtsän mong na phanrap phanrii haisi rasong chang bomtsi thun kra chongkuqtlo. “Ngi ka Phung na shang wan ha jiika, ijamtitiim raq, ikong ikiimtibi raq, kiimaq nanok raq jamlai wa ngujiiq? Ngi ka awiinum sea na lomdam lot mang she riijajaq jamkho mijaha? Kiimaq pha naq nai sea parti thun kra kiimaq mungkan hanngam polo tiitsaba sea thun kra lomdam lot mang she riijajaq ngi ka jamkho mijaha? Ümbano mikiha? Khristo Jesuq pum na chiithejong rilung kra chhirii na, apaiq raq akuq awang chang hansang kra lap wan rii na, Apaiq raq akuq nü maq chonglot mai chochi kra lap wan rii na, Apaiq khushü ngao kra lap wan rii na, pattup pat-sa rilung chonjong chise alum alei kra lap wan la na, ümniiraq jamlai phan wa asum chang miraq, kriithun kra khoti michhi haü. Riimakla asum rai chang thun kra khoti ümniiraq michhi haü. Khristo ka ümtsän mong na tiywa maü riiahaü jaq, laüta ümniika maiqse ma haisong kharii nai atsai kai ma hai tsii kra kharü mong niili she misi haü. Laüta ümniika thawe dise miili mithü kiiphaü. Shatmaq Khristo ka maiq ümchu riwa rilung wiilü tsangshiq ngarai kharü mong na sitlaq thun kra dokdakai, raüta wasetiim ma tiyakai Khristo ka kito” (Hib 2:14-15). Adam ajo winji raq ümniika Shiikeawe bomtsi kra taiwan chang wa roknin riishin ma tiijabaiqtlo. Kiimaq ümtsantsii ka nilan wanshakshak ma tiijabaiqtlo. Raüta ümtsantsii ka küri khü tsindang dang ikha tiitsin baiqtlo.

5. CHIQUAIQ SUMLA : Chiqwaiq ka ngamsang phaqtii kiimaq bihea ngamthaiq kaü. Makshu rashe, akhiq ariq kiimaq mokhiqkai hon atsii raq maiqse tsantsii ka jamshatlo. Kiimaq akhing pahea na maiqtsea maiqta na tiisaü wantlo. Ümniiraq ümtsantsii ka anin riila nguta min miman haü sham, kiimaq la maq ashkhing min mirhaü sham, kra ümtsän khiq sitlaq kra, shatmaq kriika akhing ashi na amok dung dung aphok rai she miraq. Raüta tiibitaaq aliichang ahüshe miraq. Kra nam ma khoti kra tsankhiq ka ümtsän mong na asi dea nguta klong klong chong riwe ka ahea. Laüta Jesuq ma kra kharü mong wa tiichhikuq laq nguta mra tiidilaq. “Tsankhiq wokkhiq miika naq tiitangkiq; kra riika mintsa khoti mitiipa” (Sho 37:8). “Maiqse tsankhiq ka abi, phanrap shiithen baiqtlo. Shatmaq makshu rashe tsii ka, henghea pinthum she” (Tak 27:4). “Tsankhiq ka anin laüta thülaq. Maiqjiqti riili tiina atsankhiq ka thopshat maq thütlaq” (Pha 7:9). “Tsankhiq bomtsi ka nübok maq tiidong raa mak she” (Kol 3:8).

Maiq haisuti pahea raq abi jaqsham thun kra kloho ma che nyang raüta weshi raq weshi tsaiji ka tiijong ma bomtlo. Kiimaq maiq phuk lamho miimin che nyangtlo. Shatmaq arka, “Paü lai wa spiqtai aklo ikha maiq chok maiq raq” (Tri 32:33). Maiq phuk lam ka ngarai maiqse tsantsii na asumwiq, shatmaq Shiikeawe riika ashut kiimungti thun wiita ma apaiq mo tihotlo. Jesuq raq nguto, “Ümniiraq ümkhum ka jamkho lungwii tlaü, kiikhiisii hali, ümjam thoti chiiti kiimin lungwiilaq” (Mak 12:31). Kiimaq, “Namjaqti thun ka lungwii ronglaq” (Mot 5:44). Shiikeawe raq nashiq ma ashut kloti mra thun kra diikuq hailsa, nashiq mra thun kriimin midii kuqha nguta akiq khamkuqto (Mot 6:12). Juwa anü tiibat raü, abot atsaü sitlaq kriiti ka

Shiikeawe raq ro mak. Maiqse tsan mong na phuk lam tsantsii walütu nyaitlaq kra kiimaq arlong liiq tsantsii ka maiqse tsan mong na sitlo. Kiimaq arningkhan riikhaqli khusang maq siro jilla tsan ka sanglili hea sichang. Kra raütiq maiqse ka hansang maq misilot.

6. PAÜ SUMLA : Paü raq Ewaq ka sonruk mong wa laoto. Raüta Shiikeawe rai peohea rintii ngatlaq kra kiimaq kongshi kiimshi sitlaq kriiwa tiipan baiqto. Soitan ka Atam nai Ewaq ma pinthum makshu rashe riito. Jamkhano ngukla apaiq raq mangjong hiq kra peng ka chhtio. Kiimaq Shiikeawe rai pumshi hanshi maq singa kra chhito. Kriika apaiq ngachang niishe ngatlaq kra miitu shuto. Amakshutsi ninlot mak kha niishe apaiq raq tsangshiq tiithenbaiq miitu she tri ka süriito. Krai mren, tsangshiq nai Shiikeawe liipan na silu rintii tsantsii sitlaq nai tsangshiq rilung apeo pinthum Shiikeawe rai sitlaq kra tiibunbaiqto. Kra abi phusu sang makshu tsi nai ransu ranchang tsii ka maiqse tsan mong na sitlaq kriiraq maiqse wiijamti peokhiq chochi rilung kra tiithen baiqto. Tsangshiq raq nanok ka apeowiq kiimaq chamtraq singa tlaq kriiwa tiithen baiqto. Makshu tsii raq abi tsantsii kra tiidongtlo, raüta maiq ahinti chochi rilung kra tiithenbaiqto. Kiimaq maiq ka atsea riibaiqto. Arka maiq sinyung siwe liipan na saütlo. "Apewe tsankhiq ka walü wa ikha miraq, kiimaq apewe raq ajaqtiwe jam ka midaqkiq" (Tak 6:34). Piikii lam na kiimaq maiqse rilung laihein lam niimin makshu tsii riika pinthum achong lot mai maiqse ma chamchao tiisaütlo kiimaq phoqngeng tsii wa chaqto. Phungmaiqse jaqshamtibi liipan niimin, kiimaq trahoti liipan niimin, kiimaq shrabi liipan niimin makshu rashe tsii ka dongtlo. Arka ümtiikiwa Shiikeawe raq ajaqshise ka tsanshiq thaq na apa langtlaq akhing na dongtlo. Kriikha na tsangshiq ka miitut wantlii akhingtek na maiqmii honkam shatmaq sichang. Kiimaq Shiikeawe lungwii tsii nashiq mong jii na Asii Wenyi lümaq thiikuqtaq kriiraq asho awo ama maq silili riichang (Rom 5:5). Kra riimakla tsangshiq ka Shiikeawe jaqsham na langtlaq kiimaq tsangshiq traho jaqsham ka makshu rashe tsii raq miithenbaiq.

7. JUKMANTSAIKAÜ SUMLA : Jukmantsaikaü sumla riika shakaq tsii ngarai thun kra chongtlo. Kiimaq kampho ma lungwii ka wiitarü abi dongchang nyungchong (1 Ti 6:10). Konggo mung na jukmantsaikaü wiijam riika saisii phong ka ashi shi maq pahea phaqtlo. Raüta atisup niika tsang wokpo thun ka aphok raishe raüta jiiimtlo chhito. Shakaq tsantsiitwe riika miitsan maiqse nai athim alitti khrumke na ajaq khon ka tlii maqk. Shatmaq ajiq lam phan raüta jiiimin, lamhea lam maq jiiimin, ara mangjong hiq wa kampho kra apapa lapha jaq nguta shiichaqtlo. Jesuq apaiq raq nguto, "Namshiq miitu tsiiq nai nyam tum ka mangjong hiq na naqto rongkiq. Arwiika sap nai chhii raq miphaq. Kiimaq thiimeaq raq mitek. Kiimaq ahuk raq mihuk ho. Ara rii na, namshiq miitu tsiiq nai nyam tum ka ramungtan na thü rong laq. Kiiwiika sap nai chhii raq phaqt lot mak she. Kiimaq thiimeaq riimin tek lot mak she. Kiimaq ahuk riimin huk wa lot mak she. Ara jamkhano ngukla, ümbano ümtsiiq tum totlaü, kiijaq üm tsantsii kiimin mithü haü. Jamkhano ngukla ümtsiiq tum ümbano thütlaü kiijaq ümtsantsii kiimin wranaiqshe asi miraq" (Mot 6:19-21). Achan nai ajamtitiim thun ka long maq tiitsailaq tiiqbaiqto. Jamkhano ngukla apaiq raq chaq nai kampho kiimaq khea thun lungwiito (Jos 7). Judas Iskariot, Jesuq jaqshise ka ashakrai raüta tsaito. Jamkhano ngukla apaiq raq kampho lungwii raüta Tatiwe kiimaq Tijongwe ka shaphaqtlo. Kampho ka abi ka riimak. Chaq kiimin abi ka riimak. Shatmaq kampho ma lungwii tsii ka maiqse tsan mong na atipaü raüta sitlo. Maiq pahea jechakre nai maiqwere ahing amun raq, ajong aran kiimaq maiqphan angu phan rap phanrii raq, tsangshiq rilung kiimaq tsangshiq jamkun thun wiita tiithenbaiqto. Kriika tsangshiq tsan mong na kampho ma süram khana, kampho pahea kiimaq jaqlo liipan niili chiihethong ma jahaijaq nguta phaitotlo kiimaq kampho pahea maq kumrang ju riilong na riimakla kuku ju riilong thun na pong raüta kampho phong raüta riitheptlo (betting). Jaqsham hü maq niihü maq kampho pahea laphajaq nguta sükhatlaq kra riili ahuk ma tiijatlo. Kiimaq matwe ma tiijatlo. Kiimaq maiqmii ajaqlii maq tiihaihiikitlo. Kampho ma lungwii nai sükha tsii rümti miika akong akiimti pahea asi. Bom shiiton maiqmii mang tiijong ro, arang jonghea ho ro, mung khuthaq na mungpeng arang kiimaq kampho ningkun, miitsan maiqse kra ji maq nishishi miitu kamasham lamphan na arangho ro, noqku mang tiijong ka Shiikeawe mang tiijong thaq na araa ma tiija, kamasham maiqse ashi ra noqku na mang twaiq mak maq Khristo jaiphanti tsaiji ka arthun jaqshamti raq trantlo (Mak 9:38). Jesuq raq nguto, Jesuq raq nguto, "Sükha ramho kharü mong na dea man chang miitu, honkamshat maq si rong laq. Ara jamkhano chongtiikang ngukla, riikhaqli maiqse rilung ngutlaq kriika, ajaq na tsiiq anyam rüm tlaq, kra lamlam li ka riimak. Apaiq ka ümtinkhan chiihewe li jiiimin ümriilaq" (Luk 12:15). Chiihewe manhan ka akha chongtlo, "Man na maiq chiihewe weshi asi riito. Awak ajam chamtraq asi. Wak wa tsam min pahea lapto. Apaiq ka awintsi miishe, akha nguta atsan mong na tiishomrato, 'Ümchaü kla, i tsam ara thü chang dongdii min, tsamtiip min ahü she. Jam niishe wa misaiq samhea? Akhiitiq nikloha,' nguta apaiq nai apaiq ka tiingoto. 'Ngi raq i tsamtiip arka asiq mirbaiqha. Lata, tsamtiip ka ajong linlin she, tiip nye ashi she mihaiha. Lata, i tü i tsam thun kiimaq i hup i sam thun arka, tiip nye niishe mithüha.' Kra lot latiishe, 'Kopan ajongwe le! Ümchaü sanha, phanrap ong laü she. Ümchaü kla, che nyang dungsea, chamtraq tiipong tiipii laütli she peo silaq!' nguta tiishomra siqto. Shatmaq, Shiikeawe raq apaiq ma, 'Ei, angi we lo! Athi rawa li, ümiiisaaq ka mithumki ngo ka

sapphaq maü. Riita ümnaq tsai jai, ümtesi q tum kriika jurshe wa miphesiq?’ Ara chong tiikang akhiisii maiq juwa han-ngam niili rongboq win tlaq, shatmaq, Shiikeawe maklii na, miitsan sitlaq, kriiti thun ka athum mirki,” (Luk 12:16-21). “Maiq ashi raq mangjong hiq tlotli ka lap raü jimin, apaiq rilung ka tiimo baiq raü jiika, apaiq ma jamlai liip wa misi? Jamliip min ahü!” (Mak 8:36). “Arkha maq tiina, ngi raq namshiq ma chongkuq tiipha ara. Atra maq siwan miitu, dungjada ra tlaq kra nai khum tiikhe chang khu akhea ra tlaq kra miitu, namshiq ka naq chapa rongkiq ... Kriikha maq, namshiq ka, Shiikeawe Mungtan miituli tiima tsantsii ka atsi maq thü lanta sironglaq. Kiimaq apaiq raq namshiq ma arthun arka mikuq dongdii ... Ara jamkhano chongtiikang ngukla, ümtesi q tum ka ümbano sitlaq, kriijaq ümtesan tsii kiimin misi” (Luk 12:22-34).

8. THAWE (SOITAN) : Apaiq ka ümchuwa arot akiq sitlaq kriima awejong. Kiimaq arot chongti tlotli ma awejong. Apaiq raq nashiq ka arot chong ronglaq nguta tlintlo. Raüta nashiq ma ngarai tiitangtlo. Kiimaq apaiq ka maiqse tsantsii pengti. Jesuq raq nguto, “Nam we ka tha kaü. Namshiq ka thasetiim. Krai mren, nam we jaiphan li lungwii tlan. Apaiq ka man na miiphü dongdii matwe tsawe. Arilung na jangshi min tingting rilung lamphan ka tiima mak dongdii. Ara jamkhano chongtiikang ngukla, apaiq tsantsii ka tingting riimak. Krai mren, apaiq ma arot akiq bomchong ka maiqmii aphara jaqsham. Ara jamkhano chongtiikang ngukla, apaiq ka arot we. Apaiq ka arot akiq dong chong” (Jhn 8:44). Akhüse arot chong kriimin ajongwiq arot chong kra mrenli. Arot bomtsi ka nü maq min chongtlo. Awaiq thüthlo kiimaq jaqsham maq klotlo. Mongnam arot we. Jamkhano ngukla apaiq ka rakhütsiri na ngoheadea ngochang chang tiichan neitlo. Shatmaq Shiikeawe raq arot ka chonglot mak. Kiimaq Phungmaiqse riimin arot ka chonglot mak (Tit 1:2). “Krai mren, nashiq raq na nü miika apaiq rai pumshi hanshi maq sitiikai nguta nguraü, shatmaq, na chap na nga ka ranyaq mong niili sihai jiika, nashiq ka na bom na nai na chap na nga niika arot she mijaki rong I” (1 Jhn 1:6). “Shatmaq chela phai na ahang baiq wanti maiqse thun kriika, ajok aliiq kiimaq maiqwüq maiqlongti, sethoq sepii jati, kiimaq showe lumwe ma jati, sumla phra noqtibi kiimaq abom asa na kiimaq jaqsham kaiwa na arot akiq wanti bi thun ka miraq” (Atii 22:15). “Shiikeawe raq rung na arot saqse keti, kiimaq maiqjam kun na tatso tidongti ka saisitlo” (Tak 6:19).

9. RAIQSAIQPO SUMLA : Raiqsaiqpo sumla kriika maiqse loweatek tsan mong kappe sitlaq kra chongtlo. Arjaq arka ashe kiimaq abi, arka riilü wantlii kiimaq samsam maq sapshat shat taü maq ngarai tang raüta atsai she arki kra chongtlo sham. Arka makchuk kiimaq ngaraibu kaü she. Kra ningkhan apaiq raq ajiq sha alam wa klotlaq kriika shintsü mak she. Ara abi tiima tsantsii arka, jangshi shi ka kaiqshak shak miraq, jangshi shi ka achapa miraq. Ariiriika jangshi shi ka apaiq kli mitijiq. Kiimaq jangshi shi ka apaiq ka ajiq nguta shra chang wiika shra mak, ahea nguta tiinyea baiqtlo. Arka amaa kaiwishe moraq miraq. Jinkii wa na kehea tiipü raüta achin rat ikha. Kiimaq kamasham ka miimbaiqthü raüta ajiq alam min sapmak she, shintsü mak she, ja liija li she moraq miraq. Arka arot winji thun wokhong na si klishe kiimaq tsak amii thun traho bomchong kra lang wan raüta, kiimaq arot laopha shrabi traho raq nyam wantlaq bomchong kra lang raüta atsai kaikun she moraq miraq (1 Ti 4:1-2; Hib 10:22).

10. MAKPO SUMLA : Shiikeawe makpo raq maiqse tsan mong na jamlai wa tiimatlaq kra wiita achhi siisaq. Apaiq makpo walütu ikha nyaitlaq krei wiika jamlai phan min tiipaü shan kai chang ahü. Krai mren Apaiq raq wiita asap kiimaq maiqse tsan mong na ahuk se maq jamlai wa tiimatlaq kiimaq akha mirha nguta thapthi tlaq kra wiita asap. Ümniiraq ümjaqsham abi klo tlaü kriika ranyaq tangtang mong maq klo kaülo, rum nyangkhi maq klo kaülo, khobok tsaühea mong maq klo kaülo, riimakla ümriiba maq klo kaülo, Shiikeawe riika rashra chhishat. (Ara sumla mong na maiq makpo wiina riika maiqwe theaphi na jamkhiiwa tiichhitlaq kra mren damtlo).

11. WANIITU TITLISETIIM SUMLA : Ara waniitusetiim maiqse tsan mong trotam na sitlaq thun ka Shiikeawe lungwiitsii raq ngarai tsantsii kra komshat sitlo kra chongtlo. Shiikeawe raq ngarai ka asaisi riitlo. Shatmaq Apaiq raq maiqse ka lungwiitlo. Kiimaq ngarai maiqse tsaikai ka romak. Shatmaq apaiq ka apaiq ngarai lam phan wa jang wan raüta atra misi laq nguta tsin ngintlo (2 Pe 3:9). Jesuq ka ngarai maiqse ashi raq mra diidii wan raüla ramungtanti ka pinthum chochitlo (Luk 15:7). Kiimaq kra tili ransetiim thun sumla riika Jesuq Khristo tijai kra chongtlo. “Liironglaq ahata, mangjong maiqse ngarai howanti Shiikeawe Sku Se” (Jhn 1:29).

12. RASE SUMLA : Rase sumla riika Shiikeawe Bomtsi kra chongtlo. Shiikeawe raq juwa tlaq raitlaqtibi rai riibom rotlo. Raüta tsangshiq raq ngarai homa laihea thun kra ho raüta sitlaq kriiti rai riibomdam rotlo. Raüta tsangshiq ka tsangshiq ngarai maho raq patraitlaq kriiwa jang wantlo raüjaq ahea riichang. Kiimaq Shiikeawe rawüli nai Shiikeawe lungwii tsii rawüli ka tsangshiq tsan mong na tiinyap raüjaq ahea riichang nguta tsin ngintlo.

13. PARO KAÜ SUMLA : Paro kaü sumla ka Asii Wenyi sitlaq kra tijitlo. Asii Wenyi riika Shiikeawe hon atsii kra tiichhikuqtlo. Kiimaq, ngarai kra tiichhikuqtlo. Kiimaq riikhaqli lamphan kra tiichhikuqtlo. Kiimaq Shiikeawe raq kha photlaq kra chongkuqtlo (Jhn 15:26). Arjaq Asii Wenyi ka maiqse tsan mong maq kinphai na tiichhitlo. Ngarai raq maiqse tsantsii pengtlaq kriijaq apaiq ka siwa lot mak.

Ara maiqse tsantsii sumla akha ümtsantsii kiimin akha jiila, Tatiwe man na hoq laüta achu jaülaq. Üm mongjii ka Apaiq ma linkuq laq. Apaiq Bomtsi ka kra mong na mili liim laq. "Tati Jesuq ma kamlaq. Raüla ümkhum ka michhiikuq" (Kiim 16:31). Shiikeawe riika rotlo, teng teng. Apaig raq ümtsantsii kra klaike lungwiitlo. Raüta ümniima tsantsii anye kiimaq khutsai anye klaike rotlo (Eje 11:19). Arka sumla anai ngoja kriijaq tiikhang chongkuqtlo.

2. NGARAI TANGKANG DEA NGUTA ASAPTI TSANTSII

Ara sumla na ngarai tidii wan tsantsii kra tiichhitlo. Raüta Shiikeawe theaphi lii wan kra tiichhitlo. Rase ka nepja do raü, kriika Shiikeawe Bomtsi, "atra kiimaq jamlai phan na seng raütiwa bomtaq, kra sham wan ruq phan. Aniq min sihea, khubinlo panthit. Bomtsi raq maiqse tsaiji kiimaq wenyi wiita riip wan tlo. Kiimaq maiqse khum na arok ariitsai sitlaq thun kra wiita kunli han wan tlo. Kiimaq maiqse tsan mong na, tiima tsantsii jamlai wa rümtlaq kra thun wiita, kunli chechiptlo" (Hib 4:12). Shiikeawe bomtsi raq apaiq ma bliiq chongkuq nongtlo, "ngarai jaq maq ka tsailam (Rom 6:23). Kiimaq "maiqse angu ka khumtek lakshi ka tsai chang dongdii. Kra jai miitiq, Shiikeawe raq apaiq kha kamipho kuq wan" (Hib 9:27). "Ngarai maiqse nai thatsang maiqse sichang ka wamungtan na nyiimwin wa ikha nyairai tlaq kiijaq mitiidea baiq" (Atii 21:8).

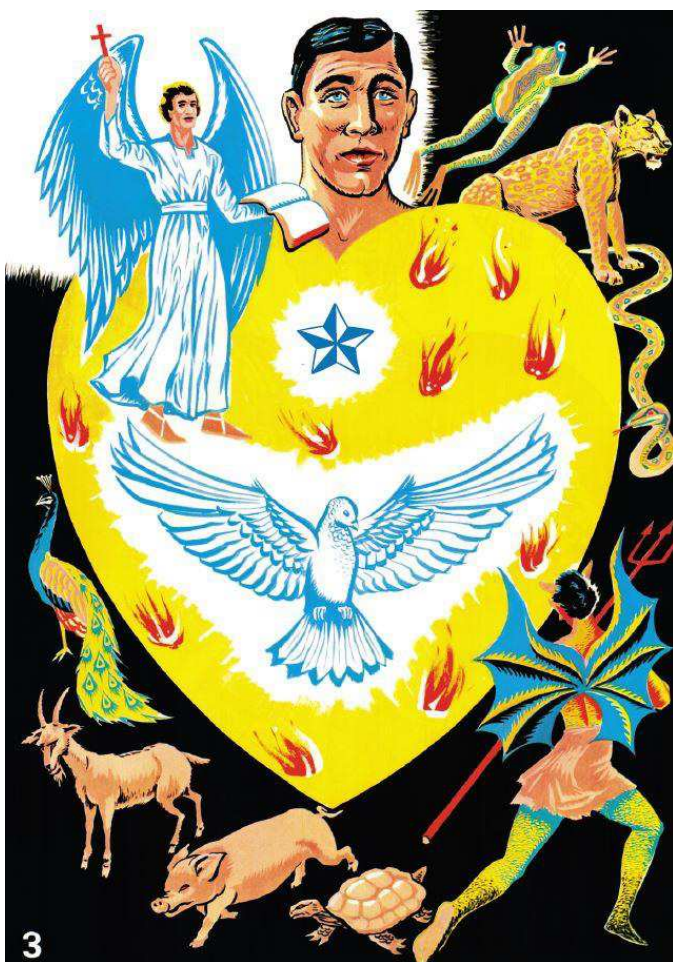
Ara sumla na rase raq ajaq jaqko niika maiqkhurii sham raü tiichhitlo. Arka ngarai maiqse ma nashiq tarü ka ranaiqshi shi ka atsaikai chang siisaq nguta bliiq chongkuqtlo. Nashiq raq nakhum ka pinthum lungwii tiikai. Laita, khea sam tiikai, dunghiq tiikai, kiimaq tiitsom rom tiikai, atinkhan tsrup riiq tiikai kiimaq hanngam ramho thun kra pongpii wan tiikai. Kiimaq hanngam raq jamlai wa jaütlaq kra atsan tiiheali miitu shiililii tiikai.

Arka ranaiq shishi ka atsai mirki. Raüta ariim mirki. Kiimaq ajong raq miphaqbaiq. Raüta mitiithenbaiq. Shatmaq nashiq tsaiji kiimaq wenyi ka pattup pat-sa siruqli misi. Kiimaq ranaiq shi akhing na Khristo man na achap chang miraq. Raüta Apaiq raq kha ka mipho (2 Ko 5:10).

Arjaq nashiq raq ngarai maiqse ashi raq Shiikeawe tsütsa kra chhiphaho raüshe chhitiikai. Raüta apaiq tsantsii ka Shiikeawe raq lungwiitlaq kriima atsantsii kilü ka dikuq phahotlo chhitiikai. Asii Wenyi raq kra ranyaq ngarai maiqse tsantsii mong na rawüli ka tliiphahotlo she chhitiikai. Shiikeawe rawüli ka atsan mong na liliim phahotlo. Raüta ranyaq tangtang sitlaq kra, rawüli she tiisaütlo chhitiikai. Ümtikiwiwa Shiikeawe rawüli kriishe saütlaq, ranyaq thun kriika akaiho chang she. Ngarai thun ka arjaq sumla na phanrap phanii ngamsaü ngiqse sumla thun maq tiichhi kuqtlo. Arhun ka ajuho chang she saütlo. Arningkhan lungwii phunaino ara lakdapse ara phattibi lei, Jesuq ka mangjong maiqse ma rawütu, kra ümtsant mong na tiwalaq. Kiimaq kra rihaüla, ranyaq sitlaq thun kra kiimaq abi jaqsham sitlaq thun kriika ümkhiiriita jiiimin tsan mong kiiwa akaiho chang she miraq. Arjaq sumla na chhitiikai akha mikho. Jesuq raq nguto, "Ngi ahata mangjong maiqse ma rawü li. Juwa i puk na nyap tlaq kriiti raq rilung rawü milap wan. Kiimaq ümtikiimin ranyaq mong na khum mak she miraq" (Jhn 8:12). Ümniiriika ümkhiiriita jiiimin ümningkun maq ümtsant mongwa ngarai thun ka jobaiqlot maü. Üm taksu phaqqhi maq, riimakla maiqse

taksu tsii maq jobaiqlot maü. Aje pinthum, kiimaq tengteng, jaqlo pinthum tiidoqra tang wantlii lamlu kriika, Rawü tu, Jesuq apaiq sitlaq kriili dongdii, ümtsan mong na tiwa laq. Raüla ranyaq nyang, ngaraibu ümtsan mong na sitlaq sitlaq kriika kaiho raa dongdii she miraq. Jipi kaü nai raiqsaiqpo thun riika nashiq miitu rawa ranyaq tangtang na phanshi ra se khrumli mikuq. Shatmaq ümtiikiwa rashekaü she dong wantlaq, kra raüla, ranyaq nyang nai waniitusetiim aransetiim sitlaq kriika amo she riikitlo. Jesuq kata kechu Rashekaü. Ümtiikiwa Apaiq ka Jerusalem Shomjam mong na wataq, Apaiq raq kiijaq lairap hupsam shatati thun nai hupsam rithiiti thun ka wiita jobaiqto. Apaiq raq kampho chakti chamrii thun kra wiita akap riibaiqto. Kiimaq parokong shati chamrii ransetiim thun kra kapbaiqto. Kriithun ka Apaiq raq akha ngu raüta kapbaiqto, "Asii Lakdap na Shiikeawe raq akha chongto, 'I Shomjam ka achu jaü chang jam miraq.' Shatmaq namshiq ara shomjam arka ahuk arot kong tiibo chang jam miishe tiija baiqho lan!" (Mot 21:13). Ümtsan ka Shiikeawe sichang jam, Shiikeawe shomjam. Apaiq ka kiijaq si lungwiilo. Raüta kra pinthum tsomhea klo rotlo. Raüta walüli wali ali aliim tiija rotlo. Kiimaq lungwiitsii kiimaq chochi raq asho awo tiima rotlo. Jesuq ka nashiq ngarai thun jobaiqkai lamlamli aki ka riimak. Shatmaq nashiq ka ngarai ningkun kharü mong wa dokda raüta wasetim ma tiija kai kito. "Ase (Jesuq) raq namshiq ka daa wan raütiq, namshiq ka riikhaqli wasetiim ma mija wan lot han" (Jhn 8:36).

3. MRA TIIDII WANTLAQTI TSANTSII

Ara sumla na nashiq ma riikhaqli maq ngarai tiidii wanti ngarai maiqse tsantsii kra tiichhikuqtlo. Ümchaü apaiq raq ümtinkhan ngarai thun jonghea kiimaq phiipsti chang ngarai thun tang wantaq kriishe chhitlo. Kriithun ngarai miitu Jesuq ka pumsongkham na tsaitaq kra chhitlo. Apaiq raq rase jaq na sham raü pumsongkham, kiimaq Shiikeawe Bomtsi kriiraq apaiq ma tiichhikuqtlo. Kriiraq ümchaü atsantsii na shut kangdea ngutiishe tumtlaq kriishe tiininta raüta atsan mong na tsaühea atsi maq shut wan kang dea nguta apaiq ngarai mahotlaq thun kra miitu atsan bitlo. Kiimaq apaiq raq Shiikeawe mangchan tsii jonghea Khristo Jesuq pum na tiichhikuqtlaq kriishe saptlo. Ara mangchan tsii raq atsan tsii kriishe tijambaiqto. Akhek ka apaiq raq Shiikeawe Se Jesuq Khristo ka apaiq ngarai ma thun achong lot mai kra hokai kito nguta bomtsi kra saptlo. Jesuq Khristo ka apaiq miitu pumsongkham na tsaito nguta kra saptlo.

Jesuq ka chunpo-nyam chongwai maq tsatto. Kiimaq akhu na shukkhuphok tiiphokto. Kiimaq Ajaq wiinai na nai ahok wiinai na khili maq tüto. Raüta pumsongkham na nashiq ngarai thun miitu tsaito. Arthun bomtsi arka ngarai maiqse tsantsii na washasha she tiichhikuqtlo. Raüta apaiq tsantsii nai apaiq rilung ka klang miitaq tinsang aklai she riibaiqto.

Apaiq raq Shiikeawe Bomtsi kra phat raüta kiijaq apaiq pumsii rilung sumla kra chamni mong na ikha liitlo. Raüta apaiq raq apa sap wan wan apaiq ka Shiikeawe phawa luhea niidea kihokang nguta saptlo. Kiimaq Apaiq aming thun kra jinkang dea ngutiishe saptlo. Raüta apaiq ka atsan mong na tsanbi taqtaq she kiimaq shutkang dea nguta tsan na atsi maq hoqtlo. Kiimaq apaiq raq atsantsii ka Shiikeawe ma linkup raüta kiinong kuq wantlaq makphai khüshang aho anyi lam maq, krai mren Jesuq raq apaiq ka Apaiq thoniishe shun shea wantlo. Shiikeawe lungwiitsii nai Shiikeawe khusang ka apaiq mongjii niishe shang wantlo. Kiimaq apaiq raq tak wantlo. "Shiikeawe Se Jesup tiijai maq nashiq khum na phanrap ngarai sitlaq thun kra wiita mitiisii he baiq" (1 Jhn 1:7) ngutiishe tak wantlo. "Imongjii ka siirairai she tijjalaq, O Shiikeawe lei, laüta itsan mong na wenyi anye kiimaq ümniirai tiipumtlii siti wenyi thiikuqlaq" (Sho 51:10). Kiimaq Shiikeawe Bomtsi raq akha ngutlo, "Ngi ka juwa saksi minmi kiimaq maiqmii mra tiidii

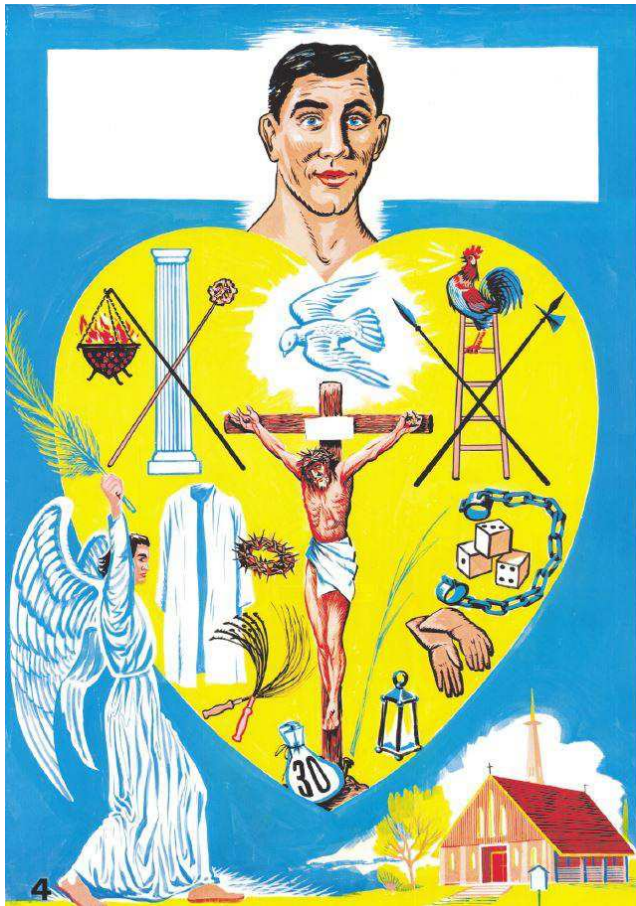
raüta hoqqlaq, kiimaq jurwa Ngi ma haitlaq raüta i bom taitlaq kriiti ma khoqriiq tiikang” (Isa 66:2). Asii Wenyi raq Jesuq bomtsi ka apaiq ma khangririhea chongkuqtlo, “I se loi, ümtsaiji ka tijjong laq! Ümngarai ka diikuqto she” (Mot 9:2). Apaiq raq pumsongkham kra liitlaq liipan niili kiimaq Jesuq tijjai pumsongkham na raütaq kra liitlaq liipan na, apaiq raq kriithun ka apaiq miitu raüto nguta kamtlaq kra phan phan, apaiq khum wa ngarai maholai thun kriika lambaiqto she nguta misap. Jamkhano ngukla nashiq raq chamchao wan chang wa Jesuq raq chamchao homa ka howanto. Kriika, “Shatmaq nashiq ngarai kha na paiq raq mopung hoto,” Kiimaq “Nashiq thatsi ka apaiq raq moho wantaq kriimaq tiiheato, apaiq raq maiqmo howantaq kriimaq nashiq ka phintsaq tsaqhea tijjato. Nashiq raq abi klo kha na apaiq ka bunlak tsatto” (Isa 53:5) nguta chongtlaq kriishe saptlo.

Raüta Asii Wenyi nai Shiikeawe riishe asii tsantsii kra pengtlo. Apaiq raq Jesuq ma kamtlaq kra pahn phan, apaiq ngarai homa thun ka wiita diibaiqto she nguta saptlo. Krai mren she apaiq raq atsan mong na kamto she Shiikeawe Se, Jesuq Khristo tijjai maq akhum ka wiita ngarai mong wa tiisii kuq wanto she nguta taktlo (1 Jhn 1:7). Apaiq ka ümchaü kamto she maiq loweatek Jesuq ma kamti ka wenyi na tsai mak she miraq. Shatmaq pattup pat-sa rilung she milap (Jhn 3:16) nguta saptlo. Jamkhano ngukla, “Jesuq Khristo tsaitaq kra lümaq, nashiq ka thawe kharü mong wa daa wanto she. Ümchaü sanha nashiq ngarai ka diikuqto she. Nashiq ka wasetiim miishe tijja wanto” (Eph 1:7). Maiqse ngarai hanngam ramho ka ümchaü Shiikeawe lungwii miitu kiimaq apaiq shiikiimpan miitu she kuqto. “Apaiq raq nashiq apha lungwiito” (1 Jhn 4:19). Ümchaü ka mangjong hiq nai mangjonghiq wa hupsam kra lungwii la na apaiq raq Shiikeawe she lungwiitlo. Ara sumla na, nashiq raq ngamsaü ngiqse sumla phong chhitiikai arka, ngarai thun kra chongtlo. Arthun arka ümchaü tsan mong kinphai niishe sitlo. Kiimaq thawe ka apaiq jamchü kra miimthü romak li jimin, apaiq riika ümchaü min jai nü na liishlii, kiimaq jangshi ra akhing ahea lap raüla ajang wa nong ma nguta ransh ran khetlo. Kra ningkhan tiina Tati Jesuq raq nashiq ma hon chong bomtsi chongtlo nashiq ka honkamshat maq sichang nguta. Kiimaq achu jaü maq sichang nguta chongtlo. Araka tawe kra wiithu wiiliq jobaiq miitu chongtlo. Raüta apaiq ka nashiq pha wa aju mirho (Jak 4:7).

4. JESUQ RAI TSAITLO

Ara sumla niika Phungmaiqse jurwa Tati kiimaq Chhiiti Jesuq Khristo tsaitaq kra lümaq minhap hansang rilung kiimaq pattup pat-sa tiichhiiwan rilung lap wantaq kra tiichhitlo. Krai mren apaiq ka laihin jamlai miimin tiishom raa mak she. Jesuq miilishhe tiitsamtlo. Asii Bomtsi na chongtlo, “Tati Jesuq Khristo pumsongkham na tsaitaq, kra shomra tiikang, kriili she. Ara jamkhano chongtiikang ngukla, apaiq tsaitaq pumsongkham lümaq, mangjong hiq rilung lam phan na, jamlai phan wa araa ariq phan nguta weawun wan tlaq thun kriika, ümchaü sanha, ngi miika hiqtili ikhli she. Ngi ka arthun armiika, atsaikai kun she” (Gal 6:14). Jesuq ka pumsongkham na tsaito. Kriika nashiq min atsaikai miitu riito. Arka nashiq ka, “Arka nashiq ngarai na tsaikai miitu. Laita nashiq ka kechu miitu lishe atra siwan miitu tsaito” (1 Pe 2:24) nguta chongtlo. Phungmaiqse ashi ka mangjong hiq miitu atsaikai wishe. Nashiq ma akha aming kuqtlo, “Ümchaü sanha, namrilung ka, Asii Wenyi ma tiishun shea lantli she, sironglaq. Asii Wenyi raq, nashiq ma rilung she kuqto. Krai mren, nashiq tsan nai mongjii arka, Asii Wenyi raq dongdiitiq she peng chang” (Gal 5:16,25) nguta chongtlo.

Khamchong Jesuq dü wa akhea kra chhutbaiq raüta apaiq khachang kham chong kriika ara tsantsii sumla na tiichhitlo. Kiimaq chunpo-nyam chongwai tsangshiq raq apaiq pinthum bihea maq tsattaq kriimin tiichhitlo. Apaiq ka nashiq ngarai miitu tsaito. “Nashiq thatsi ka apaiq raq moho wantaq kriimaq tiiheato” (Isa 53:5) nguta chongtlo. Herod nai phenlabi thun raq naiküto. Kiimaq Apaiq ka chunpo-nyam chongwai maq tsatto. Tsangshiq raq akhupo na shuk khuphok kra tiiphok kuqto. Tsangshiq raq Apaiq ma chaq khuphok tiiphok ke la na shuk khuphok tiiphok kuqto. Kriimaq tsangshiq raq nyeakii ashi ka Apaiq ma jaqtsi nü na tiishamto. Kriika hokham chongwai kii tiishamke la na tiishamto. Raüta tsangshiq ka Apaiq khaki na hiq na kuhihi raüta ashum miitsi ma noqsiqto. Kra noqlam maq akha nguto, “Rilung alu maq silaq Jehudinok Hokhamwe lei.” Kiimaq tsangshiq raq Adü na tho maq thoto. Kiimaq ajaq wa nyeakii ka nyeato. Raütsa Apaiq ka hot-hot akhupo na tsatto. Tsangshiq raq Apaiq ka pinthum haihii lot raütiishe Apaiq ka chiiphai na hit hoto. Raüta pumsongkham na tübaiqto (Mot 27:27-31).

Maiqse ka Phungkhü maq tiihong raüta siti maiq pahea asi. Tsangshiq raq achu jaütlo, kiimaq Tatiwe Poi ka lomdamtlo, Shiikeawe ma ashi ange shingetlo. Li jimin, tsangshiq ngarai jaqsham thun kriimaq, Shiikeawe Se ka wranaqshe pumsongkham na tübaiqtlo (Hib 6:6-7). Asii Bomtsi na chongtlo, “Ngi nangnga, ‘Tatiwe loi, Tatiwe loi’ nguta ngoti tarü ka Ramungtan na saülot mak. Shatmaq jurwa ramungtan na siti i We aming ka lang raüta sitlaqti kli misaü wan” (Mot 7:21-27 nguta chongtlo.

Ara sumla na Judas kampho thongkhiiq kriimin chhitiikai. Apaiq raq Tati Jesuq ka tiishaübaiqto. Raüta shaphaqto. Kampho kamsii roqtsam phana shaphaqto. Jamkhano ngukla apaiq tsantsii ka kampho ma sükha tsii kriiraq akhaho wishe riito. Apaiq tsan niika kampho ma sükha tsii kriili she riito. Kiimaq lemtem, jinraü, thun sumla kriimin asi. Kriithun ka phenlabi raq Jesuq ka rawa na lap wa raüra kharü maq khahotaq kra chongtlo. Kiimaq phaito chang longpo thun kra akhing pahea na maiqse raq phaito ma langtlo. Kriika phenlabi raq Jesuq khea riiphea miitu toto. Asii Bomtsi akha chongtlo, “Tsangshiq raq ikhea miitu phai totlo raüta tsangshiq liipan na riiphea phaqtö” (Sho 22:18).

Tsangshiq raq Jesuq dü wa hupsam wiita nyeahoto. Shatmaq tsangshiq raq Apaiq pumsii kriika atiishaü riibaiqto. Akha ngu raüta tiishaübaiqto, “Naishiq raq arwe arka nai hokham ma shongro mai.”

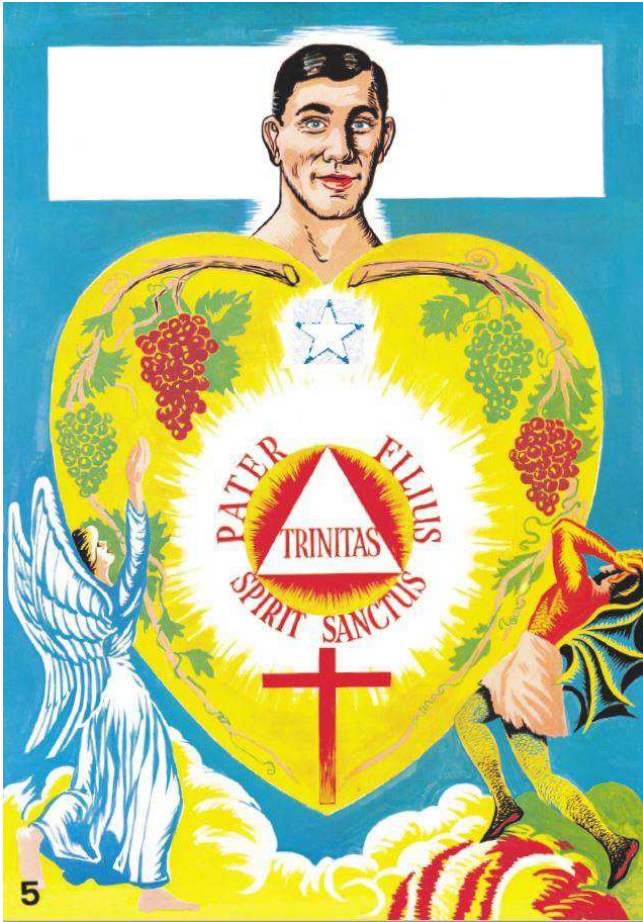
Maiqse ka wanghap ngusaq na tarü raq Shiikeawe achu shiiman ka lap rotlo. Rajuntlaq kra kiimaq rashe kiitlaq kra. Shatmaq tsangshiq rilung ka Shiikeawe ka tsangshiq Tati kiimaq Tijongwe nguta shiikumkan jaqsham na kiinongke ka romak. Maiqse apako miika Shiikeawe ka tsangshiq chamchao litkot nai pitlang pit thea akhing na khrumke lamlam miituli ahea nguta tiimatlo.

“Piq maq Jesuq siimpai na shukto. Kra shuk ri li she, piq mi kriimaq tijai nai kham ka ajia lili she dongto” (Jhn 19:33-37). Wu miwa shaq na Petar raq jangtsam Jesuq ka sap mang nguta tiishaüto. Shatmaq kra jai maq apaiq ka aho gugu mra tiidiito (Mot 26:69-76). Ümniiraq Jesuq Khristo ma ümtsantsii ka kiinong kuqkang she nguta tantan ümnübok maq nai ümjaqsham maq chongtlaü shea? Shea ümniika nanok raq sapjiiq nguta ajeasi wa riitlaü? Jesuq raq nguto, “Jurwa nokwe man na apaiq ka i sengi nguta tantan maq siwan tlaq, kriiti miitu ka ngi riimin i We man na, ramungtan maq Phangthum Khapho Ranaiq kholam kholiiq hakhi mikuq wan ha. Shatmaq jurwa apaiq ka i sengi riimak nguta nokwe man na ngi ka tiishaü baiq wan tlaq, Phangthum Khapho Ranaiq ramungtan maq, i We man na, ngi riimin, kriiti ka atiishaü mirbaiq wan ha” (Mot 10:32-33).

Jesuq raq akhiimin nguto, “Jurwa maiqmii pumsongkham ka pishat maq i jai phanphan wamak, kriiti ka i jaqshise ma jawan lot mak” (Mot 10:38). Peohea jurwa Longkaü, Jesuq Khristo tiiwong na sitlaq!

“Rathup longkaü, linkuq laq ngi ma,
Ümdü na tiipaü pha;
Kham nai, tijai ka mikilaq,
Ümsiim ariip kiimaq mikilaq,
Ngarai tiiheake ningkun,
Tiisiilaq ashut jaqsham wa.”

5. SHIIKEAWE SHOMJAM

Ara sumla na Shiikeawe kaphap kiimaq tiihang mangchan asho awo maq atiichhii wan wishe ngarai maiqse tsantsii siirairai asii she kiimaq asii kechu tsantsii kra tiichhitlo. Arka riikhaqli shomjam miishe jakito. Arka Shiikea Awe, Shiikea Ase kiimaq Asii Wenyi jam miishe jakito. Arka Tati Jesuq Khristo raq kiqkham kuqtaq kra phan phan kuqto. Kiqkham ka akha, “Jurwa ngi lungwii tlaq, kriiti ka i wokhong na, i bom chong ka phaqqhii nichii maq tai raüta misi. I We raq apaiq ka kai milungwii. Kiimaq, i We nainai ka kilaita, apaiq rai adam na misihai” (Jhn 14:23) nguta chongtlo. Kriiti ka Shiikeawe raq shrengtlo, kiimaq rana do raüta tiijongtlo (Luk 1:52).

Maiqse tsantsii ka ümchaü riikhaqli Shiikeawe shomjam miishe jakito. Ngarai ka jobaiqto she. Arot akiq thun ma awejong Soitan wokhong na siti phanrap phanrii ngamsaü ngiqse thun ka ümchaü nashiq raq maiq tsan mong na Asii Wenyi, Tengteng Wenyi kriishe sitlo chhitiikai. Ngarai tai ase chang hiq ba rii na, maiq tsantsii ka atsomwiq, atsi ango petsi chong miishe jakito chhitiikai. Riimakla sonruk ashi miishe jakito. Asii Wenyi tsi thun kriishe tsingotlo.

Kriithun ka arthun ara: lungwiitsii, hansang, anin wan, arlungwii, athuk atsom, atsap akap, sobsob bombom, kai stiqskaq raüta shongnga rilung, kiimaq ahin thun min maiq raq ahea dea nguta tao chang thun kiimaq Shiikeawe nai maiqse tiichochi chang thun, kra chongtlo. Apaiq ka ümchaü atsi ango asi chiisan spiq chong nashiq Tati Jesuq kü miishe jakito.

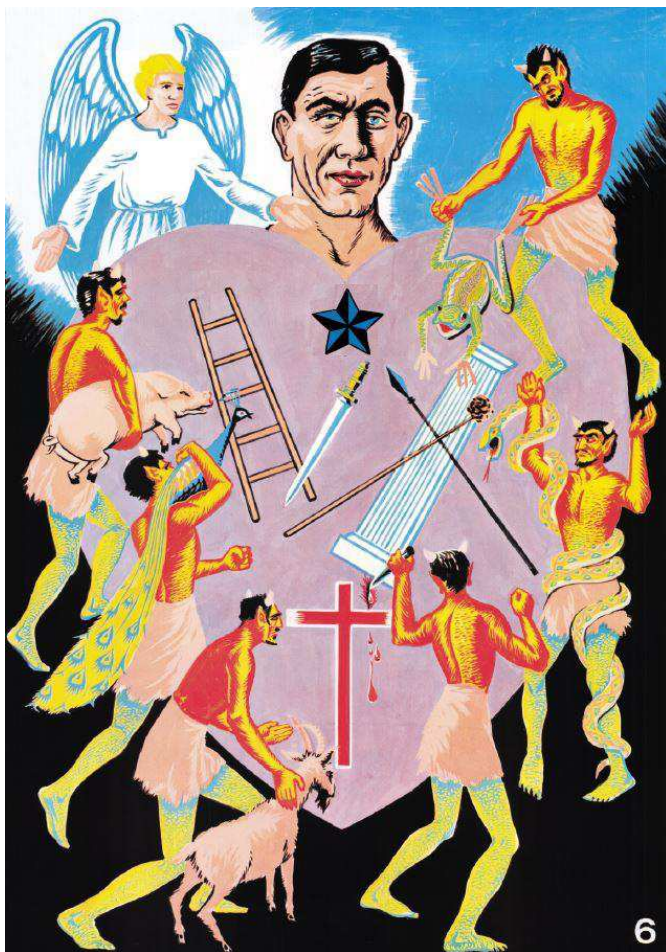
Ara apaiq ka atsi ango chong ashi ma jakitaq arka Khristo rai pumshi hanshi maq tiipum siwan kha niishe tsingotlo. Kiimaq Khristo nai Apaiq Bomtsi ka apaiq khum na sitlo (Jhn 15:1-10). Jamkhiiwa apaiq ka Asii Wenyi raq tiimataq kiimaq Asii Wenyi maq kham lamkuqtaq, apaiq khum na maiqse joli hanngam phara hon aja thun kra nai naangam phara hanho sitlaq thun kra wiita she tangto. Kriimaq kriithun ka wiita tiitsailaq she tsatbaiqto (Gal 5:24). Asii Wenyi riishe arilung kra shunsheatlo. Kiimaq apaiq khum wa maiqse hanngam ramho sükha thun kra dunghiq mak she (Gal 5:16). Ümchaü apaiq ka mak maq achhi achhi, ni maq atai atai kiimaq ajaq maq asham sham, kra phan phan ka lang raüta shongnga mak she. Shatmaq kamtsantsii miili she sitlo. “Riita nashiq raq ara mangjong hiq tang lot tiikai arka, nashiq raq Jesuq ma kamtsantsii thü tiikai kra lümaq tang tiikai (1 Jhn 5:4). Apaiq ka kamto milapha dongdii nguta kiimaq rantsantsii maq sitlo. Kiimaq jaqlo lische Tati Jesuq Khristo ka misaüho she nguta khetiikai kriima kamto maq sitlo. Apaiq ka pattup pat-sa Shiikeawe mangchan sitlaq kra wokhong maq sitlo. Asii Bomtsi na kha chongtlo, “Juwa tsantsii asii kriiti ma chochi; tsangshiq raq Shiikeawe michhi !” (Mot 5:8). Hokhamwe Dawit raq apaiq chithe jonghea kra taü maq, kiimaq ajaqtibi thun kra tang wan raütii min, apaiq tsan mong niika rakhat wiita thaq na jonghea asi nguta asap. Kiimaq apaiq kamasham na tsäühea tsihea kham nyangtsi tlaq kra ningkhan na akha achu jaüto, “Imongjii ka siirairai she tiijalaq, O Shiikeawe lei, laüta itsan mong na wenyi anye kiimaq ümniirai tiipumtlüi siti wenyi thiikuqlaq” (Sho 51:10). Jurmin maiqmii tsantsii ka tiisiilot mak. Kriika Dawit raq mra tiidii raüta Shiikeawe phana wataq kiikha wahü miika siimak. Shiikeawe phana wa raüta tsantsii asii tiikquq laq nguta achu jaü chang. Shiikeawe riika ümrilung ka anye ma tiiqke lungwiitlo. Ümkhum wa ümrong ümrai ahea wa atiichai arki thun kriika khea chhangtlaq ikha achhang laüta arot akiq kiqkham thun maq pang raü ka taimak. Kiimaq arka ahea dea akamsea chang dea nguta nguraü min tai mak. Kriithun riika ümtsantsii ka Shiikeawe sichang miika tiija wanlot mak. Apaiq ka ümnaq khrumke miitu khekham maq sitlo. Jamkhano ngukla apaiq raq akha kiqkham

kuqto, “Ngi raq namshiq khum na kham asii maq mibatha. Lata namshiq raq sumla phra thun noq lanta kiimaq phanrap ashe ashi klo wan lanta, namkhum tiisheshi baiq lan kra, Ngi raq wiita atiiisii mirkuqha. Ngi raq namshiq ma tsantsii anye mikuqha kiimaq khutsai min anye she mikuqha. Ngi raq namshiq wanshakshak longkaü tsantsii kra alam she mirbaiqha. Lata ibom taiti tsantsii she mikuqha. Ngi raq iwenyi ka namtsan mong niishe mithii kuqha. Kiimaq namshiq raq Ngi raq akuqha tri raütu thun kra nai aming thun kra lang wan lanta siwan miitu she milii kuqha” (Eje 36:25-27). Ahata Tongshong Nye tsütsa Shiikeawe raq nashiq ma akuq Ase Jesuq Khristo pum lümaq.

Ara sumla na nashiq raq rase ka thongshi ri hali saüki nongto chhitiikai. Asii Bomtsi na akha chongtlo, “Apaq rase raq Tatiwe shrengtibi ka kheshat tiwongtlo kiimaq akhlaq chang wa tsangshiq ka tiichhiukuqto” (Sho 34:7; 91:11; Dan 6:22; Mot 2:13; 13:39; 18:10; Kiim 5:19; 12:7-10).

Thawe kriimin ara sumla na tiichhitlo. Apaq ka tsantsii thona chap raü. Apaq ma jamchü kra mong na anyap wa nong miitu liishat riitlo. Arkha na nashiq ma, “Honkam shat rong laq! Kheksam si ronglaq! Namjaqti, Thawe ka, namshiq tro na ashi ra kaqphaq hoha jaq nguta, hangsi kaü ikha, agam agu wa la, khum tlo” (1 Pe 5:8) nguta tsii chongkuqto. Jang pahea na, apaq ka rawü lam rase ikha tlaö raüta sitlo. Raüta ümtum ümmai siti Shiikeawe setiim ara mangjong hiq ramho rümtibi kra laophaqho miitu khetlo. Raüta apaq khonglaq hea phaqqhi kriimaq Shiikeawe sengi maiqsetiim thun ka laotlo. Shatmaq, nashiq raq thawe ka along aliiq riihaila, apaq ka nashiq thowa alu na mijuhu (Jak 4:7).

6. MAITAI MONG NA NAI TIIMA ANAI RÜMTI TSANTSII

Ara sumla arka tsanbi chang jai na jang wanti sumla. Amak po ashiti ka achuk she riiwanto. Kriika apaq ka Phungmaiqse rilung na akaiq she riiwanto kiimaq akon she riitlo nguta tiichhitlo. Kiimaq makko nüti riika ajeasi min ahü maq tro tri liitlo. Raüta mangjong hiq rilung kra lungwiitlo. Among wa wa ka aham she riiwanto. Kiimaq atsan mong na Khristo miitu chamchao ka amoshe riiwanto. Kiimaq atsantsii ka tingting ka riimak she. Apaq tro tam niika apaq ma maitai phong kriishe saü wanto kiimaq apaq raq kriithun ka ajobaiq rii na maitai thun thiikho niishe chhan wantlo. Apaq raq Shiikeawe bomtsi kra tiitsang tairii na thawe raq chongtlaq bomtsi tiishon bom chongkuq tlaq thun kriishe taitlo. Kiimaq arot akiq mikuqha nguta kiqkham kuqtlag kriithun kriishe atsan na tiitsang hoto. Apaq ümchaü min noqku niika kitlo. Kiimaq atsan mong na mangjongg hiq rilung lungwiiro ka apaü raüta kamasham mang na thütlo. Shiikeawe ma lungwiitsii ka atsan mong na akaiq she riiwanto. Apaq ka tsan nai she. Lamhum anai ba na chap raü she. Apaq ka mangjong hiq wa hupsam krai she tiitsaba tlo. Shatmaq Shiikeawe ka lungwiitiikang nguta tiingotlo. Atsan mong wa raiqsaiqpo na wa nyaitlaq, apaq tsantsii ajiq alam shinti walüli ka ümchaü aham she riiwanto. Pumsongkham ka chojong chise maq pimak she.

Shatmaq mintsa pa jonghea ashi miishe jakito. Laihea she. Apaq kamtsantsii ka atiime she riitlo. Apaq ka Shiikeawe rai achu jaü maq riibomdam mak she. Kiimaq apaq raq atsantsii ka jamkho sitlaq kra miitu ka brorii mak she. Kiimaq ümtum ümmai she. Raüta thawe apaq raq apaq tsantsii kinphai na kheshat maq khetlaq kriima khok she dikuqto. Apaq raq riikhaqli Shiikeawe setiim rai rintii nga ka lungwii mak she. Kiimaq ngarai maiqsetiim rai rintii riikong nga kriili she lungwiitlo.

Wudong sumla ka ashkong tsii kra chongtlo. Apaiq ka kaphap raq atiichhiikuq wan ngutiika alaq she riibaiqto sham. Raüta apaiq ka ashkongtamli Phungmaiqse miishe jakito. Chenyangro ka atsan tsii kilam chong niishe chap raü. Raüta atsan mong na nyapwaro she sitlo. Kriika ngarai maiqse akongtitiim rai akhek anaq rintii ngatlaq akhing na, kiijaq tsangshiq phong na apaiq ka pong na atrai kai miika ajeasi she miraq. Kriika wepuq we ikhiishe, riimakla nokwe rai pongdam mak ikhiishe, kiijiishe thawe raq apaiq miika kra jangshi laq laq se phaqsitlaq kra riika apaiq wenyi rilung na jam min bimak nguta mitlin chongkuq. Kiimaq hanngam tiima nai hanngam ramho sükhatsi thun riishe atsan mong na michongkuq. Krai mren apaiq ka akongtibi rai ashe seachong beachong tiitsa bomtsi kriishe mipeosiq. Kiimaq khuhü kheahü sumla thun kra liisea she mipolosiq. Kiimaq kongti abi atiti rai haisea kriishe mipolosiq. Maiq wiinumtlaq khok na liikai, abi mangjong hiq wa polosea kiimung thun kriishe millomdam. Kiimaq ngarai kaq tiishon jon bomtsi kriishe atsan mong na ngarai tiima kriishe mipahaho. Raüta maiqse ngojai na jangshise ngarai klo ka ajiq ka riimak na nguta thawe raq tiishontlaq kra bomtsi kriishe atsan mong na mitiima siqho. Tengto, nashiq raq abi wushikong thun ka kiimaq abi tiima thun ka nashiq khupo thaq maq biwan raü ka tangta lot mai. Shatmaq nashiq raq tsangshiq ma nashiq rilung arshe tiijamsha hai jiika, nashiq ka ajiq ma mijaki rong i. Laita tsangshiq ma nashiq tsan mong na achü she tiikai hai jiika, laita abi jaqsham ka atai ase she tiitho hai jiika, nashiq ka ashut she miraq. Nashiq raq abiwe ma nashiq jaqshise kra kuqhai jiila, apaiq raq nashiq jaq kriishe mirangho. Raüta tsaiji nai wenyi ka pattup pat-sa wamungtan niishe mitiidea hit phaquo. Kra ningkhan Shiikeawe raq atsan tiitsi raüta, nashiq ma tsii chongtlo. Jero rilung hanngam ramho kriiwa ahin na juchang kiimaq ngarai rai ka tiitsa maimak nguta chongtlo. Kra ngarai ka jamkhii lam lu miili waraü min, ashang riibaiq chang. Jesuq phana jutlo laq. Apaiq ka ümnaq tiiwongketi kiimaq ümnaq tiichhiiketive.

Ara sumla na maiq weshi raq maiqtsan ka jasai maq shuktlo. Kra kata Phungmaiqse shummiiti kiimaq Phung lam ningtangti. Tsangshiq raq arot bomtsi maq kiimaq shummii nübok maq Phungmaiqse tsan ka jasai maq shuktlo. Raüta Phungmaiqse tsan ka tiimitlo. Akha riitlaq arka tsan nai maq siti Phungmaiqse raq ninlot mak. Kiimaq tanglot mak. Apaiq raq maiqse ma haisong ka apako she miraq. Jamkhano ngukla maiq raq jamlai wa mingu kiimaq maiq raq jamlai wa miraq kriima haika apa she miraq. Raüta apaiq ka maiqdiwe miishe mijaki. Raüta Shiikeawe wokhong wa alu niishe mikiho. Akhiq ariq nai abat abu kriishe litkot chamchao akhing riihumtek na misi wan kiimaq tsaiji tran wanko lishe miraq. Kriithun ka atsan mong niishe mishang wan. Paü sumla abi pinthum ransu ranchang tsantsii kriishe, nanok ka phanrap na ong wan kra chhi raüla, kiimaq chiiithe ma jawan kra chhi raüla, atsan mong na apaiq raq tho ka hemak shon niilisho mishang wan. Kiimaq kriima akhing la kuq raüla, makshu rashe nai shiikong tsii ma kilü kiishe midikuq wan.

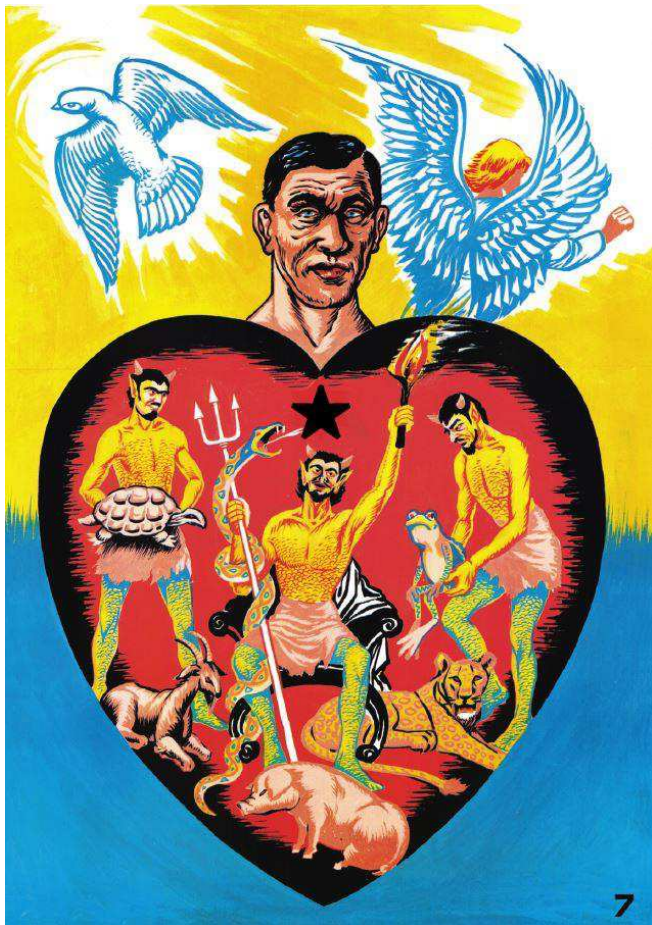
Nashiq raq Tati Jesuq raq kamlam bomtsi chongkuqtlag kra lang wan mai raüla, nashiq tsan mong na kampho ma sükha tsii ka shang wan ka jeriiq riiq li miraq. Jesuq raq akha ngutlo, "Namtsam ka honkamshat nai achu jaüshat maq kherong liijo. Maitai ma tiitang jiiq" (Mot 26:41). "Ümriiti riiwa maiqmii kamasham na pharangrang maq sitiikang nguta tiima tlaq, kriiti riishe ka pinthum honkam shatmaq misi laq" (1 Ko 10:12). Nashiq ka Shiikeawe raq akuq rekhat chang miirii ka wiita kunkun maq tiimiikhiiq laita sirong i. Kra riihaitiq thawe raq abi kiimung chuntsi tiawatlaq kra mito wanlot rong i (Eph 6:11-18).

7. ACHHAN WAN TSANTSII RIIMAKLA WANSHAKSHAK

Ara sumla niika maiq kamasham na achhan riiwan tlaq kra tiichhitlo. Apaiq ka akhing ashi na Shiikeawe rawü na sito kiimaq ramungtan wa akuq kongphiq sum kra teito. Kiimaq apaiq rii Asü Wenyi akuq kriimin lapto. Shatmaq apaiq raq apaiq kamtsantsii ka thaqbaiqto (Hib 6:4). Kiimaq kra sumla riika maiq juwa jangshi ra dongdii min apaiq ngarai tiidii mak riimakla arilung ka Shiikeawe ma kiinong kuqmak dea, apaiq ma, "Tsütsa Ahea" bomtsi kra apaiq ma chongkeje kiimaq tiichhikeje taü maq dongdii min, Tsütsa Ahea kra taomakti maiqse tsantsii sumla tiichhikuqto. Maiq ümriitiwa Shiikeawe raq apaiq ma chongkeje taü maq min, atsantsii ka wanshakshak sitlaqti ka naolaq hea riiwan wan, diikiq dea wan wan li miraq. Apaiq ka ümtinkhan shiichaq raü min maiqmii ningkun maq atsantsii ka klai lot mak.

Jesuq apaiq rak maiq jai na chhan wan tlaqti kra miitu ka akha nguto, "Ümtiikiwa abi winji ka maiqkhum wa jobaiq tlaq, kra raüla, kra winji ka, rumnyangkhi na khu akham min ahü, shinram shinriiq binjü na, asi anga chang ritkai kihotlo. Shatmaq, kiijaq apaiq raq asi anga chang hum mak she raüla, 'Ai, ngi arka, man niiwa ngi sichang jamchü ijiili jang wan nong lata misi wa,' nguta apaiq nai apaiq ka mitiingo. Krai mren, apaiq ka sichang chü jam kiina mijang wan nong. Raüta, kra jam ka siirairai hea, rong awii min chhii rea je she michhi wa. Kiijiishe, apaiq ka kiho nong raüta, apaiq nam ma abi winji miishi kra sheaki

raütiishe, kriiwe khum niishe misi wan. Kra jai niishe ka, kriiwe rilung ka kongkhuji na kra nam miimin, naolaq, tiibitaq diikiq tiidearok, achong chang ahü she miraq” (Luk 11:24-26).

“Tsangshiq ma mra pin wantaq kriiraq taksu bomtsi na chongtlaq ka tengto dea nguta hong wato: ‘Hi kaü riika, apha da kra hali mesiq ki nongtlo’. Kiimaq, ‘Waq kaü ka kham maq ajii tiiheke jai, jangphat boqtham chum na hali bumki nongtlo’” (2 Pe 2:22).

Arthun Siitlaq Bomtsi na chongtlaq arka khangriri hea, maiq kamasham na chhan wantlaq rilung sumla ka tiichhikuqtlo. Riimakla ngarai tiidii mak maiqse tsantsii ka tiichhitlo. Ngarai ka pinthum laopha kiimaq khonglaq. Kriikha maq apaiq ka jangshi ri hali jangwa nong raüta kriiwe tsantsii kra khonhotlo. Rqüta kriiwe tsantsii kra jamshahotlo. Arka apaiq theaphi na atsantsii kra tiichhitlo. Asii Wenyi, tsannin woknin parokaü kriika maiqse tsantsii mong sitlaq kriika, kiiwa ningkun maq ajobaiq ikhiishe jakitlo. Jamkhano ngukla ngarai nai Asii Wenyi ka adam na silot mak. Maiqse tsantsii ka Shiikeawe shomjam miimin kiimaq Soitan tiipaü sichang miimin ka jalot mak she. Rase Shiikeawe Bomtsi kiimin kai tsanbi taqtaq maq donghotlo. Jai nü na liithüthü, atsan na ran shran maq, apaiq ka riimakla kriinyung raq amo arki maiqse raq ngarai tiidiitaq ikhiidea tiidii haüjaq ahea riichang nguta, raüta atsan mong na, “waqkong dung chang waqtsam cherongtsi kiiwa ashi ra raq siinai ikuq nya, i ramtsi ara atiitsaq ha chang nguta, rangransiqto.

Shatmaq, apaiq miika jurmin, aphaq sia chang phan ka kuqphaq mak riito. Atiisup niishe, apaiq tsii ka samto. Raütiishe, apaiq nai apaiq ka akha nguta tiibotto, ‘Ngi arka arwa tiido wan lata, i we phana li she mijang wan nong ha. Lata, i we nangnga, i we le, ngi raq Shiikeawe man na nai ümman na, ngarai jonghea tang wankang. Ngi arka ümchaü sanha, ümse nguta ngo ka thek mang she’” (Luk 15:16-20). Awe raq ase ka maiq mang ngamchan kra chhi raüta, apaiq mra ka diikuqto. Kiimaq apaiq ka chojong chise maq taoto.

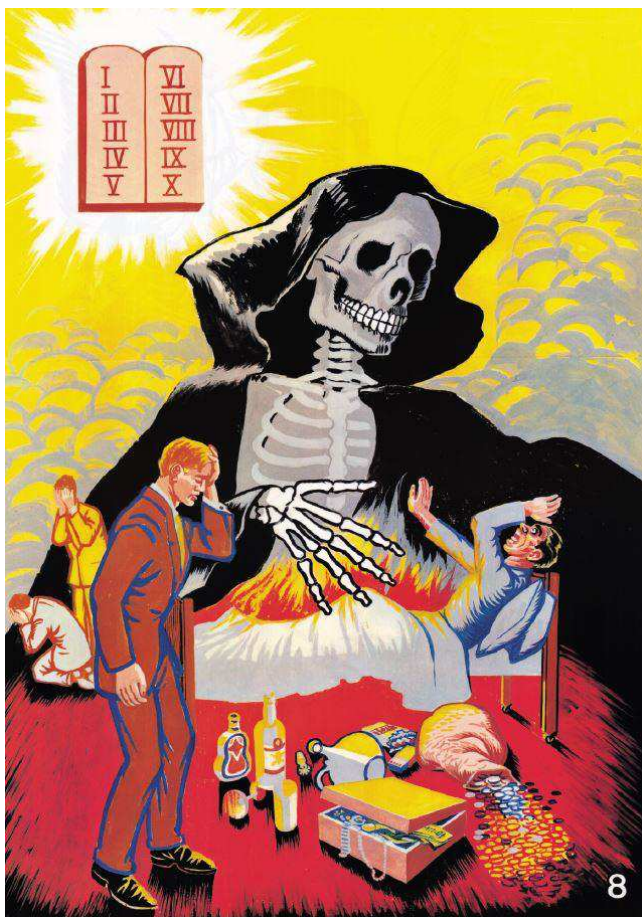
Ara tsantsii sumla na riikhaqli mra tiidii hakhi ka tiichhimak. Shiikeawe phanü na jang wan mak. Jesuq jichong na jang wan raüta mra tiidii wan miitu manhii mak. Apaiq tsan mong ka jinbu wa na ashu keihea ikha nyaitlo. Raüta atsantsii ka amaa she kaiqshak shak. Anilok ka asi shatmaq Jesuq raq apaiq ma tiipaiqnea raüta heatlaq kriika taimak she. Amak ka asi shatmaq ajichong na wamungtan asup min sup mak apukaü jonghea kriika chhimak. Apaiq ka angarai na riinyat sea kli ajeasi min ahü she. Soitan raq atsantsii ka wiita ajaqkhon mong na akhonho wishe. Raüta Soitan ka apaiq tsan mong na hokham ikhiishe ngatlo. Ümchaü min apaiq ka maiq mak lii niika maiqshaqwe ashi ikha, shiilang ashi ikha, rakhütsiri niika kamasham maiqse dea nguta tiichhitlo, maiqmaa chiim na maaraükhu ka longnin liitai maq alo lüdiidii ikha, “akii tro thun ka lüdiidii hea. Shatmaq maakho longsha mong niika, maiq ma namtsang, maiqrok maiqrii rong li riiphongtlo” (Mot 23:27).

Tengteng Wenyi ngachang ka arot raüchongwe kaü kriishe ngakito. Ngamse loweatek, ngarai loweatek ka akhek tsak amii thun kiimaq abi winji kii riishe tsan mong ka jiiwan raüta ngawato. Apaiq ka kra kharü mong wa dongkihajaq nguta dantlo. Shatmaq arthun raq apaiq ka tsangshiq kharü mong na shaqtlo. “Mosheq raq akuq thü Thungtri jinti, ashut we kha ka apho riikuq tlo. Khapho ranaiq hakhibi wenai nai wetsam raq lo, kiimaq apa lin riilo, chap raüta, apaiq ka shutto dea nguta hakhi she kuq raüla, apaiq ka tiihang mak she, miisaq tiithum tlii kha tan tlo. Ikhiijiika, Shiikeawe Se ka ji maq nishishi raüta saisi tlaq, kriiti ma kiiha? Shiikeawe tongshong khamchong ram chang tijai kok, apaiq maiqmii ngarai khum ka tiisii

he chang tijai ka, apii ashi min ngu mak, shishe tlaq, kriiti ma kiiha? Tiima rong liita, akhnok maiqse miika, Shiikeawe raq ümtinkhan heng mo tihoke chang she wa miraq!” (Hib 10:28-29; 2 Pe 2:1-14).

Riita ara sumla arka ümtsantsii kra sha mren damtla? Lungwii phunowe lei, Shiikeawe man na hoqlaq, naq tiihitkiq she. Ümtsän mong maq atsi maq, hoqlaq, “Apaiq ka pattup pat-sa atrali she sitiwe. Kriikha maq, ümchaü sanha, maiqse angu ümchuwa Shiikeawe wokhong na, Jesuq mang chong raüta wawan tlaqti thun kra, apaiq raq tiichhiikuq wan ruq lishe miraq” (Hib 7:25). Kiimaq apaiq ka milot kiimaq raq rowtlo kiimaq ngarai thun wiita diike miitu lugwiitlo. Ümniika ümtsantsii riikhaqli klai wan laüta mra tiidii wan haüla, midiikuq. Apaiq raq thawe ka miningtanglot kiimaq shotsai winji kong thun kra mitolot. Raüta tsangshiq thun ka ümtsän mong wa wiita mijobaiqlot. Kiitiina ümniiraq Apaiq ma kriithun ka tiijobaiq miitu chochikhiq riichang. Rampuntsitiwe Jesuq phana wataq we ikha, Apaiq phana walaq. Raüta akha nguto, “Ümniiraq mangchan haü jiila, ikhum ara mitiisii kuqlot haü.” Jesuq raq mangchan tsihea lam maq atsitiwe dü na ajaq maq sham raüta, “Ngi raq ümkhum ka tiisiike rowtiikang. Ümchaü min heakikiqshe,” nguta bomdamto (Mak 1:40-41). Shatmaq ümniika wanshakshak ngarai niili sihaüla, kiimaq rawülam ka rowmaü ranyaq lam kli phan raüla, ümniika aran phan chang lam lu ka ahü she. Akhrum kiimin ahü she. Jamkhano ngukla ümniiraq tsailam kriili phantlaü, rilung lam ka rit maü. “Ngarai raq apaiq jaq maq kuqtlo – kriika tsailam” (Rom 6:23).

8. NGARAI MAIQSE KHAPHO

Arjaq nashiq raq chhitiikai atsantsii wanshakshak ngarai maiqse jurwa Khristo jaiphan wan ma rahiq ka jai na hit wan ruq maq siti ka apaiq tsai wan lam kriili she mirhum. Akhum ka atsi asi lishe kiimaq atsaiji ka atsai ma ahaisihea miraq. Amaa (ariirong) ka tiihanghiq miili misaüwa, kiimaq tiimara mak bala na misaüwa. Arot ngarai peolam phan ka amoshe mirki. Kiimaq ngarai jaqsham thii ka phiiptsi chang athii tsinhea kra akhing kriishe apaiq kharii na misaü wa. Apaiq raq wamungtan na khiim wan chamchao kriishe misap wan. Ümchaü apaiq raq achu jaü rowtlo, raüta Shiikeawe rai riibom rowtlo. Shatmaq apaiq raq Shiikeawe lungwiitsii ka rahiq luhea she shipoq wanto. Kriikha na Shiikeawe rai riibom lot mak she miraq. Akongti thun ka apaiq changdü tho na chap miimin ahai she miraq. Kiimaq tangshiq raq shaqmii tsaijido bom chongkuqtlaq kra thun riika apaiq ma ümchaü khrum lap chang ka ahü she miraq. Apaiq chithe riimin arilung ka tlu kuqlot mak she. Kiimaq apaiq wenyi rilung kriimin tiichhiilot mak she. Kiimaq apaiq chamchao tsiisi kriimin tiitsaq kuq lot mak she miraq. Apaiq raq Shiikeawe miitu tiima tsantsii ka kuqlot mak she. Jamkhano ngukla thawe raq apaiq ma kra akhing ka kuqmak she. Apaiq raq akhing ashi na lungwiitaq kiimaq kriithun miitu arilung ka siwantaq thun wiita raq ümchaü ka apaiq slailiiti siisaaq she jawanto.

Apaiq ma akamsea chang tiichhiihü shrawe kriimin, shrawe riimakla noqku liiti maiqlawe riimin apaiq ka khrum kuqlot mak she miraq. Jamkhano ngukla apaiq raq Shiikeawe mangchan ka shipoq baiq wanto. Kiimaq apaiq kha ka ümchaü Shiikeawe raq apho she riitlo. Apaiq raq ümchaü sheti, “Riita, arthun ara ningkhan, atra Shiikeawe jaqkhon mong na dea wa ngutlaq kriika, pinthum haisi chang!” (Hib 10:31) nguta Asii Bomtsi na chongtlaq kra saptlo. Apaiq raq apaiq ma akhing amiinunu ranaiq niitiq arilung ka Shiikeawe ma mikuqha nguta tiihit khesiq wanto. Riimakla apaiq atsai wan she akhing na changdü niitiq mikiinong kuqha nguta tlin phin wanto. Shatmaq apaiq raq arka aleawa wishe nguta saptlo. Maiqse pahea ahing amun ka akha tiihanghiq miili tsaiKITLO. Tsangshiq ka atsai wan she changdü maq Shiikeawe ma khum kiinongke akhing ka lap mak she riitlo. Arningkhan Shiikeawe puk na nyap wan ka Apaiq ka aje na

song aram tsi riilo, miitsan miijan riilo, haisi rasong riilo, kiimaq tsaimiq khusiq saü wan ranaiq riilo, nashiq ka Khristo mangchan wokhong mong wa mitiitsü ngii lot sha?" (Rom 8:35). "Riimak, arthun chongtiikai chamchao litkot wa nai kham arthun arka, nashiq raq, nashiq mangchan wanti we lümaq, kunkun atang wan kun she!" (Rom 8:37). Riita apaiq raq Shiikeawe raq akuq rekhat chang miiri thun kra sam raüta, apaiq raq thawe raq apaiq longtlaq thun kra mitow wanlot. Kiimaq ümtiikiwa rahiq abi ranaiq saütlaq kiimaq raüta atiisup na saüli riikhat wantlaq, raüta Jesuq Khristo jurwa phanrap phanrii maitai thun tang wantaq, kriiwe lümaq ajini chang ba ka tiime mak chaptlaq, kra laita nashiq raq apaiq pum lümaq rekhat ka mitang wan rong i, laita achhai anyii hokham khuphok ümtiikiimin maqki mak phan kra nashiq raq milap wan rong i (Eph 6:10-18; 1 Pe 5:4).

1. RAIQSAIQPOSE sumla arka apaiq tsantsii (conscience) kra tiichhitlo. Apaiq tsantsii ka khangriri hea kiimaq wüjangjang hea. Atsan mong niika kamtsantsii alum alei, kiimaq Asii Wenyi raq ama asho awo sitlo. Rase, kriika Shiikeawe Bomtsi. Kriika apaiq ma tiidongkiki maq rekhat ka atiisup na saüli tang wan tlaqti ma achu shiiman ümchuwa kuqtlaq kra chongkuqtlo. "Jurwa ara rekhat ara tang wan tlaq, kriiti sreabi ma, ngi raq Shiikeawe sonruk mong na rilung petsi chong sitlaq kiiwa atsi pansea miitu arang mikuq ha." "Jurwa rekhat tang tlaq, kriiti ka thongnai tsai raq tiichamchao mak she miraq." "Rekhat tang wanti ma, ngi raq apaü raüta athü mana kiiwa wiijam mikuq ha. Kiimaq hali, ngi raq tsangshiq loweatek ma longpo lüdiidii poshi mikuq ha. Kra longpo na mang anye tiwaiq shat miraq. Kra mang ka, kra lap tlaqti ka tlea raüta, maiq ahinti jurmin sap mak miraq." "Jurwa rekhat tang wan ruq maq shiichaq tlaq, kiimaq ngi raq athithi na atiisup na saüli jaqsham tlaq, kriiti ma ngi raq, mangjong hiq na maiqung ümchuwa sitlaq kra hupkhang wan miitu arang mikuq ha." "Jurwa rekhat tang tlaq, kriiti ma ara khealü miiri ara mitiitsam kuq. Kiimaq ngi raq tsangshiq mang ka atrati mang lakdap wa lambaiq mang mirha. I we man na kiimaq apaiq rasetiim man na, ngi raq kholam kholiiq tsangshiq ka i sengi lü nguta rairai riiri she mirairii wan ha." "Rekhat tangti, srea jati we ka ngi raq, i Shiikeawe shomjam na khamlawe ma mitiija ha. Kiimaq apaiq ka kiiwa, ahin na kimak she miraq." "Jurwa rekhat tangtlaq, kriiti ka ngi hokham ngacho tho na nga dam miitu ngi raq arang mikuqha, ngi raq rekhat rang lata, srea ma jawankang krai mren, ümchaü i We hokham ngacho tiinap na nga tiikang. Kiikhiisii kriiti kiimin ngi tiinap na i hokham ngacho na mitiingha ha (Atii 2:7,11,17,26: 3:5,12,21).

2. LINJE KAMPHO KHIIQ sumla kra riika atsantsii lamlam li min riimak, apaiq kampho kiimin Shiikeawe ma akiinongke kun she kra tiichhitlo. Akampho ka atu na shaphaq baiq la na, apaiq raq miitsan maiqse kra khrumtlo. Apaiq raq aroqkhu wa kra kuq raüta (apaiq raq laptlaq piikii wa aroq khu wa kuqtlaq kra) kiimaq honglu thun kuqtlaq kra, riimakla ajaq na ümchuwa sitlaq kra, Shiikeawe ma kuqtlo, wiita ka Shiikeawe khushü tiijong miituli kuqtlo.

3. WINSII PHU NAI NGIQ SUMLA kra raq apaiq ka asii kiimaq stiq skhaq rilung sitlo nguta tiichhitlo. Apaiq raq arilung ka chechok tsampii ma jaraüta tiibibaiq mak. Riimakla ashe ashi phaqsiiq raüta akhum ka tiithenjen baiq mak (Kiim 15:20). Apaiq raq akampho ka atu na tiiwiihiimak phan. Kiimaq apaiq raq akhum kiimin tiithen baiq mak (kriika Shiikea shomjam), ngi shup nyang raüta riimakla pin pha q raüta, kiimaq apaiq raq tsiq awii phaqsiiq raüta, riimakla khum then chang tsiq phaqsiiq raüta, akhum ka tiithen mak. Shatmaq pha q asea ahea awa phan, asii phan, han hea chang phan kli phaqsiiqto. Apaiq tsan mong ka achu jaü chang jam miishe jakito. Kiimaq apaiq ka noqku na akhingtek kitlo. Kiimaq kai shreng raüta kitlo. Rahiq ka rahea riitlo, rabi riitlo, noqku na kiruq phan. Kiimaq jamkhii ranaiq li jiimin kiruq kitlo. Apaiq raq achu jaü lungwiitlo, noqku na jiimin kiimaq ajamkun maq ajamti rai jiimin. Riimakla apaiq khok na jiimin. Jamkhano ngukla apaiq raq asap Phungmai qse ka Shiikeawe rai riibomhü maq jonglu wan lot mak.

4. LINJE LAKDAP sumla riika Asii Lakdap ka apaiq miitu linje nguta chongtlo. Kiimaq apaiq raq wranaiqtek phattlo, raüta siditlo. Raüta taksu tsii humtlo. Kiimaq ningkhun laptlo. Rilung kiimaq rawüli humtlo, kiimaq kra mong na awea lot mai tsi q chong nyam chong humtlo. Kriika apaiq shunsheati piijongteng miishe jatlo. Kiimaq thawe khat raüta tang chang nepja ma jatlo. Arka apaiq wenyi miitu ranaiqtek dungjada she. Kiimaq akham nyangtsi kra tiitsaq miitu kham khap. Kiimaq akhum tiisihe chang khamrai kiimaq apaiq shamtlai chang chamni.

Apaiq raq apaiq pumsongkham kra chochikhiq maq pitlo. Jamkhano ngukla apaiq raq pumsongkham pihü miika poksi lap chang min ahü. Apaiq raq apaiq Khristo rai she amaa wa dong wan kang she nguta asap. Kriika arilung anye kra siwan miitu, krai mren atsan tsii ka ramungtan na sitlaq hupsam thun kra tiima raütli apaiq ka sitlo. Kiimaq atsantsii ka ramungtan na sitlaq hupsam thun kra tha q na tiitsi raüta sitlo. Krai mren, ara mangjong hiq na sitlaq hupsam thun kra miitu ka atsantsii ka thümak she (Kol 3:1-2). Apaiq ka

Shiikeawe rai riihum wa miitu khekham maq sitlo. Raüta apaiq ka pechong ashi khamraise kii na chamtlaq ikha sitlo. Raüta atsi ango thun ka akhing khaq khaq na tsikuqtlo (Sho 1:3). Raüta chiisan spiq raü kü ikha atsi ango pahea tsingotlo. Apaiq ka atsai kai ma haimak she. Jamkhano ngukla, apaiq raq Shiikeawe minhap lungwiitsii ka Asii Wenyi lümaq alapwi she. Kra minhap lungwii tsii raq atsan mong ka asho awo atiima kun she sitlo.

10. JAM NA WAWAN ACHHAI ANYII

Jesuq raq nguto, “Ngi ahata amaa wa dong wan ningkun tu kiimaq rilung tsitsü raü chong. Jurwa ngi ma kamtlaq, kriiti ka atsai jai min atrali she misi. Kiimaq juwa atra sitlaq, kiimaq ngi ma kam tlaq, kriiti ka ümtiikiimin tsai mak she miraq” (Jhn 11:25-26). “Jurwa i bom chong ara tai tlaq kiimaq ngi tiikaiti we ma kam tlaq, kriiti raq pattup pat-sa rilung ka alap wan wishe. Kriiti kha ka apho chang ahü she. Amaa wa atra she” (Jhn 5:24). Phungmaiqse miitu atsai miika ahai chang min ahü she riimakl mo mitiiho nguta hai chang min ahü she. “Atsai ningkun ka shiithen baiqto she; rekhat ka kunli she tangto! O, Atsai ningkun lei, ümjo tang laü? O, Atsai ningkun tu lei, ümlaipo maiq ngiq chang ningkun ka ümbano?... Shiikeawe ma kechutum rong i, apaiq raq nashiq ma arthun ara tang wan ningkun nashiq Tatiwe Jesuq Khristo pum lümaq kuqtlo!” (1 Ko 15:54-57).

Maiq juwa Shiikeawe rai adam maq siwantaq kiimaq kongshi kiimshi maq siwantaq kriiti ka atsaikai miitu haimak she. Apaiq ma atsaikai akhing she saü raüla, apaiq ka chojong chise maq miwa wan. Arka Kiimwe Paul raq chongtlaq akha miraq, “Ngi raq kla, ara han-ngam rilung arka baiqthü lata wawan ro tiikang. Lata, Khristo rai siwan ro tiikang. Kra riwe ka ngi ma pinthum ahea” (Php 1:23). Phungmaiqse ashi riika Jesuq theaphi kra chili she lungwiitlo.

Apaiq miitu tsaitiwe kiimaq apaiq ngarai kha dokke miitu pumsongkham na tsaitiwe krai sham riichhiro lungwiitlo. Asii Wenyi riimin apaiq ma Jesuq bomtsi na akha chongtlaq kra bliiq chongkuq nongtlo, “Namshiq ka naq chapa rongkiq, kiimaq naq tiimangchan rongkiq.

Shiikeawe miilli kam ronglaq. Kiimaq ngi miimin kam ronglaq. I We jam na asi chang tap ka pahea asi... ngi ka namshiq phana kinong lata hali, namshiq ka i phana misheaki nong ha. Krai mren, namshiq ka ngi rai adam niishe misi wan han” (Jhn 14:1-4). “Maiqse angu wa jurmin jangshi ra min, akha mihong tha wan nguta tiima chhi tai lot mak. Kra riwe ka Shiikeawe raq apaiq lungwiitibi ümchuwa sitlaq, kriiti miitu tiije kuqto she.” (1 Ko 2:9). Kra ramungtan na chela ashi achhai anyii Tati Jesuq jai phan phan ara mungkanq maq siwanti kra miitu chela ashi tiijetlaq kra peohea sitlaq kra chongchang bomtsi ka ara mungkanq hiq maiq bomtsi ahü hum mai she.

Kra maiqphiip atsi maiq rii rong (amaa riirong) kra la na, arma kongkhu na sumla na rase riimakla Shiikeawe kiimwe asi chhitiikai. Apaiq ka kra maiqwe asii tsaiji kra Shiikeawe phana hali shea wan nong miitu khetlo. Tsaiji nai wenyi ka ara ariimkai chang hanngam khum kharü mong wa wase miishe tiidong wantlo. Raüta ramungtan na kilü thun dije kriimaq rana Jesuq phana, apaiq lungwiitiwe kiimaq apaiq miitu pumsongkham na tsaitiwe phana mishea wan. Chochi jonghea khoqriiq shishiiq maq apaiq ka Shiikeawe man na, apaiq Tatiwe kiimaq Atijongwe raq akha shomra raüta mitao wan, “Riikhaqli, ong laü. Ümniika maiqshaq ashi. Kiimaq tsapsaü kapse jaqshi se! ... Wara, ümchaü min, ümniika ngi rai chojong chise maq poi arshe lom dam laq!” (Mot 25:21). Soitan raq apaiq khuthaq na arang homak she, ahü, jamsha

lot mak she. Jamkhano ngukla, "Ranaiqshi kra miitsan we ka tsaikito. Raüta, rasetiim raq apaiq ka ramungtan na shea wanto. Raüta, Abraham ma jaqtsi nü niishe tiinga wanto" (Luk 16:22). "Kiiijishe ngi raq ramungtan wa maiq bom ashi hali akha chongto taikang, 'Ara waiqlaq! Kechu jonghea ümriiti wa ümchaü ara miiphat she, Tatiwe lamphan na tsai tlaq! Ngohea dea tengto!' nguta Asii Wenyi raq treto. 'Tsangshiq ka Shiikeawe jaqsham pinthum hun nü wanto. Ümchaü sanha, tsangshiq ka hunhü niihü miishe mitiisi nga'" (Atii 14:13).

ATIISUP HONLAM BOMCHONG

Lungwii phunaino nyinaino, ara lakdap ara phatti lei, Shiikeawe raq ümtsantsii ka ümnaq lungwiitiwe apaiq ma kiinong ke wan miitutiq mikhrum kuqlaq. Jamkhano ngukla Apaiq ka ümchaü ümniirai akha riibomdamtlo, "Namshiq nai namsaü namsetiim ka Tatiwe wokhong na hali nyap wan nong hanla" (Tri 30:2). Jesuq ma ümtsantsii anii makaiq sitlaq kra, tsiim jüshushu, ümtsant mong na tsihea akhiim tsitlaq kra, apaiq ma kuqlaq. Raüla Apaiq raq ümniima tsantsii anye kiimaq khutsai anye she mikuq. Ümtsantsii laopha pinthum kriima ümnika naq tlaq phaqqiq. Riimakla apaiq raq jamlai wa lungwiitlaq kra lam thun ka naq phankiq. Jamkhano ngukla, "Maiqse tsan mong na abi tiima dongtlaq kriiraq apaiq ka sethoq ja lam na sheahotlo..." (Mak 7:21). Ümngarai phong ka miimthü laq. Laüta jamlai wa tengteng kriijaq riwiiq laq. Jamkhano ngukla, "Ngarai tang wanti riika, atsai lam humtlo. Shatmaq, Shiikeawe riika maiqse ma, nashiq Tati Khristo Jesuq lümaq phemaq, pattup pat-sa rilung kuqtle" (Rom 6:23).

Kiimaq ümniiraq ümrilung ka Shiikeawe ma kiinong kuq wan laü she jiila, "Shrawe ashi raq nanok ma tengtlaq bomtsi ka jamkha trahoke chang wa, kiimaq jamkha shrinke chang wa, kra jaqsham ka ngi raq ümniima tlang kuq kang she. Ümniiriika i jaqtho lap laü she. Kra kha maq, kra phanphan sham wan lili riilaq. Jesuq Khristo pum lümaq tengteng kamsantsii, nashiq ma kuqtaq, kiimaq lungwii tsantsii kuqtaq kra arang samhea tiipha laüta tiicham laq" (2 Ti 1:13). Ara ningkhan na sii hali Paul raq 2 Ti 1:12 na waiq nongto, "Jamkhano ngukla, ngi raq ju miiwa kamsantsii thü tiikang, kriiwe ka, ngi raq asapha. Kiimaq ngi raq asapha, apaiq ningkun ajong maq, ara tsütsa ahea armin, Phangthum Ranaiq na saüli, chiisan taqtaq li mithü." Shiikeawe ma ümkamsantsii ümkhum na sitlaq kra tiijong lu wan laq. Asii Wenyi ningkun maq achu jaüliili riilaq. Ümkhum ka Shiikeawe lungwii wokhong na thülaq. Ümmak lii ka Jesuq theaphi na liishat maq thülaq. Apaiq kli lam, Apaiq kli tengteng, kiimaq Apaiq kli rilung. Nashiq Tatiwe, Apaiq ka asetiiim sheakai jaqloli mijangkinong. Apaiq ka hokham thaq Hokham, kiimaq Tati thaq na Tatiwe" (1 Ti 6:15).

"Namshiq ka tiichhan mak maq tiiwongketiwe, kiimaq namshiq ka shutphit ahü siirairai maq Apaiq khushü ngao chhainyii mong na shea wantiwe, kiimaq chojong chise maq kiijaq mantut na tiichap wantiwe, Apaiqkli nashiq Shiikeawe kiimaq nashiq Chhiitiwe kriimiili, nashiq Tati Jesuq Khristo lümaq, khushü, jonglu, ningkun, kiimaq arang ka, man na pat achat tlotli wa, kiimaq ümchaü min, kiimaq jai na wattlaq pattup pat-sa kiiwa wiita apaiq riili she mirlaq! Amen" (Jud 24-25).

A SPECIAL WORD FROM ANGP
UN MONDE SPÉCIAL DE L'ANGP
UMA PALAVRA ESPECIAL DA ANGP

This booklet "The Heart of Man" is available in over 538 languages and dialects spoken throughout the world (Africa, Asia, The Far East, South America, Europe, etc.) Our Heart Book is now also available on cell phones, tablets, etc from www.angp-hb.co.za or as an APP "Heart of Man" on Android phones.

Le livre du "Coeur de l'homme" peut être obtenu en plus de 538 langues et dialectes parlés dans le monde entier, à savoir: Afrique, Amérique, Asie, Extrême Orient, Europe. Notre Livre du Coeur est maintenant aussi disponible sur votre Téléphone cellulaire, tablettes, etc. de www.angp-hb.co.za ou comme une Application "Heart of Man" sur téléphones Android.

Este livro "O Coracao do Homem" é obtido em mais de 538 linguas e dialectos falados em todo o mundo, a saber: (Africa, Asia, America do Sul, Extremo Oriente, Europa, etc). O nosso Livro O Coração do Homem também está agora disponível em telefone celular, tabletas, etc. de www.angp-hb.co.za ou como um aplicativo "Heart of Man" nos telefones celulares Android.

DOWNLOAD BOOKLETS: www.angp-hb.co.za

ORDER FREE LITERATURE: info@angp.co.za

The 10 heart pictures contained in this booklet are also available in the form of large coloured picture charts (86 x 61cm) bound together in a set of 10 pictures. These "Heart Charts" can be obtained with European or African features and are particularly suitable to be used in conjunction with the Heart Book for class-teaching, open air evangelization etc. Kindly contact us to ascertain the latest subsidized price of this chart.

Les 10 images du coeur qui figurent dans ce livre peuvent être obtenues en tableaux de couleur, format 86 x 61 cm, avec des physionomies européennes ou africaines. Ils peuvent être utilisés en même temps que le livre du coeur pour des classes bibliques, à l'école du dimanche ou lors de réunions de plein air. Soyez aimable de nous contacter pour assurer les derniers prix en cours du tableau.

As 10 imagens do coração, contidas neste livro podem ser obtidas num conjunto de 10 imagens em colorido no tamanho de (86 x 61 cm). Estes "Cartazes do Coração podem ser obtidos com características Europeias e Africanas e podem ser usados em conjunção com o mesmo livro em classes de ensino bíblico, evangelização ou ao ar livre. Agradecemos que nos contacte-se para confirmação do último preço dos cartazes.

Kindly write to us if you are able to assist us with further translations of our free Gospel literature, informing us of the language into which you could translate this Gospel literature. Your assistance would be appreciated.

If you have found salvation in Christ, or have been otherwise blessed through our Gospel literature, please let us know. We would like to thank God with you, and remember you further in our prayers.

Nous vous invitons à nous contacter pour faire des arrangements concernant de nouvelles traductions de notre littérature, nous informant de la langue dans laquelle vous pouvez traduire cette littérature évangélique. Votre aide sera beaucoup appréciée.

Si vous avez trouvé le salut en Christ ou si vous avez été béni par notre littérature, nous vous prions de nous le faire savoir. Nous aimerions remercier Dieu avec vous et prier pour vous.

Nos vos convidamos a nos contactar, afim de fazer qualquer arranjo concernente a novas traduções de nossa literatura em outras línguas. Vossa assistência será muito apreciável.

Se tem encontrado a salvação em Cristo, ou se tem sido abençoado por intermédio da nossa literatura evangélica, faça o favor de nos informar. Pois nos gostaríamos de agradecer a Deus juntamente convosco, e lembra-lo sempre em nossas orações.

For free Gospel literature, books and tracts in over 538 languages, write to:

Pour obtenir gratuitement de la littérature évangélique, des livres et des traités en plus de 538 langues, écrivez à:

Para obter gratuitamente a literatura evangélica, livros e folhetos em mais de 538 línguas diferentes escreva para:

DOWNLOAD BOOKLETS: www.angp-hb.co.za

ORDER FREE LITERATURE: info@angp.co.za

www.angp-hb.co.za

info@angp.co.za

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191

PRETORIA

0001

R.S.A.

A Gospel Literature Mission financed by donations
Une Mission de littérature evangelique financee de dons
Missao de literatura Evangelica financiada por donativos

(Reg. No. 1961/001798/08)

The "HEART OF MAN" books can be viewed and downloaded using the following link:

www.angp-hb.co.za